

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НТУ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Інститут економіки

Кафедра економічного аналізу і фінансів

**Методичні вказівки з самостійної підготовки до
практичних занять з дисципліни
«ОСНОВИ ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ»
для студентів денної форми навчання спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Дніпро

2020

Методичні вказівки з самостійної підготовки до практичних занять з дисципліни «Основи прийняття фінансових рішень» для бакалаврів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. екон. аналізу і фін. – Д. : НТУ «ДП», 2020. – 150 с.

Автори: – ст.викл. Замковий О.І.,

Наведено загальні вимоги до організації процесу підготовки, виконання, оформлення та захисту самостійних робіт здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» з урахуванням вимог стандарту вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної, заочної та вечірньої форм навчання.

Рекомендації орієнтовано на активізацію виконавчого етапу навчальної діяльності студентів.

Затверджено до видання редакційною радою НТУ «ДП» (протокол № ____ від ____ .2020 р.) за поданням методичної комісії напряму підготовки 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (протокол №3 від 06.02.2019 р.).

Відповідальний за випуск завідувач кафедри економічного аналізу і фінансів, д-р екон. наук, проф. О.В. Єрмошкіна.

Основи фінансових рішень

- Розділ 1. Основні вислови
- Розділ 2. Власне фінансове планування
- Розділ 3. Депозит
- Розділ 4. Кредит
- Розділ 5. Розрахунково касові операції
- Розділ 6. Цінні папери
- Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди
- Розділ 8. Принципи інвестування
- Розділ 9. Фінансове планування

Розділ 1

ОСНОВНІ ВИСЛОВИ

ОСНОВНІ ВИСЛОВИ

ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКОГО СПОЖИВАЧА ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Сучасні українські користувачі фінансових послуг користуються ними інтуїтивно.

- Вони володіють лише базовими знаннями та навичками, що дозволяє використовувати здебільшого найпростіші послуги, зокрема платежі та розрахунки.
- Рівень проникнення фінансових послуг значно нижчий за світові норми: в середньому, один українець має лише одну банківську картку та один поточний рахунок в банку. Інші послуги використовуються або у разі крайньої потреби (зокрема кредитні картки), або за традицією (депозити, їх мають менше 10% населення), або навіть без усвідомлення сутності послуги (наприклад, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів в Україні є обов'язковим, однак питома вага респондентів, які зауважили, що вони користуються цією фінансовою послугою, майже вдвічі менша за частку власників автотранспорту серед населення України).

Розділ 1. Основні вислови

ПОРІВНЯННЯ З ДОСЛІДЖЕННЯМ ПО УКРАЇНІ 2010 РОКУ

Фінансові знання та навички населення	2010 р.	2017р.
- доходність облігацій	5%	14%
- обчислення реальної річної ставки відсотку	7%	2%
- сума гарантованого банківського депозиту	7%	41%
- видів страхування	27%	40%
- пластикових карток	39%	58%
- франшизи	15%	21%
- кредитної історії	26%	43%
- відповідальності банків як кредиторів	57%	40%

Суттєво змінився попит на додаткову інформацію про фінансові послуги. Якщо в 2010 році люди воліли дізнатися більше про споживчий кредит (29%), банківський депозит (16%), приватну пенсію (15%), іпотеку (13%) та пластикову картку (14%), то в 2017 в згадувалося тільки медичне страхування (11%).

Розділ 1. ОСНОВНІ ВИСЛОВИ

- Найбільшим детермінантом фінансової поведінки, інклюзії та грамотності в Україні є вік та майновий стан респондентів. Найбільш вільно у світі фінансів себе відчуває молодь (18-34 роки). Свідомість цього покоління формувалася за часів незалежної України, ці люди більш відкриті для інформації та інновацій. Для цієї вікової категорії важливо мати можливість отримати достовірну інформацію про фінансову установу чи послугу в режимі моментального доступу. Ці українці будуть радо користуватися будь-якими інструментами управління персональними фінансами, аби тільки для цього був додаток для сучасних гаджетів та платформ.
- Українці середнього віку (34-45 років) є найбільш досвідченими користувачами фінансових послуг, вони є соціально активною категорією й звикли долати різноманітні труднощі. Вони є цільовою аудиторією для просування фінансових продуктів, спрямованих на довгострокове планування.
- Зрештою для старшого покоління (45-60 років) та людей похилого віку (понад 60 років), на жаль, фінансові послуги є скоріш «неминучим злом», аніж можливостями для забезпечення гідного рівня якості життя. Життєвий досвід цих людей навчив їх не довіряти фінансовим установам, тому їх інтерес до фінансів є мінімальним. Ці люди потребують дієвої та простої системи захисту їх прав як споживачів, таких як фінансовий омбудсмен, аби їх інтереси в потенційних конфліктах з фінансовими установами були належним чином захищені.

Розділ 1. Основні вислови

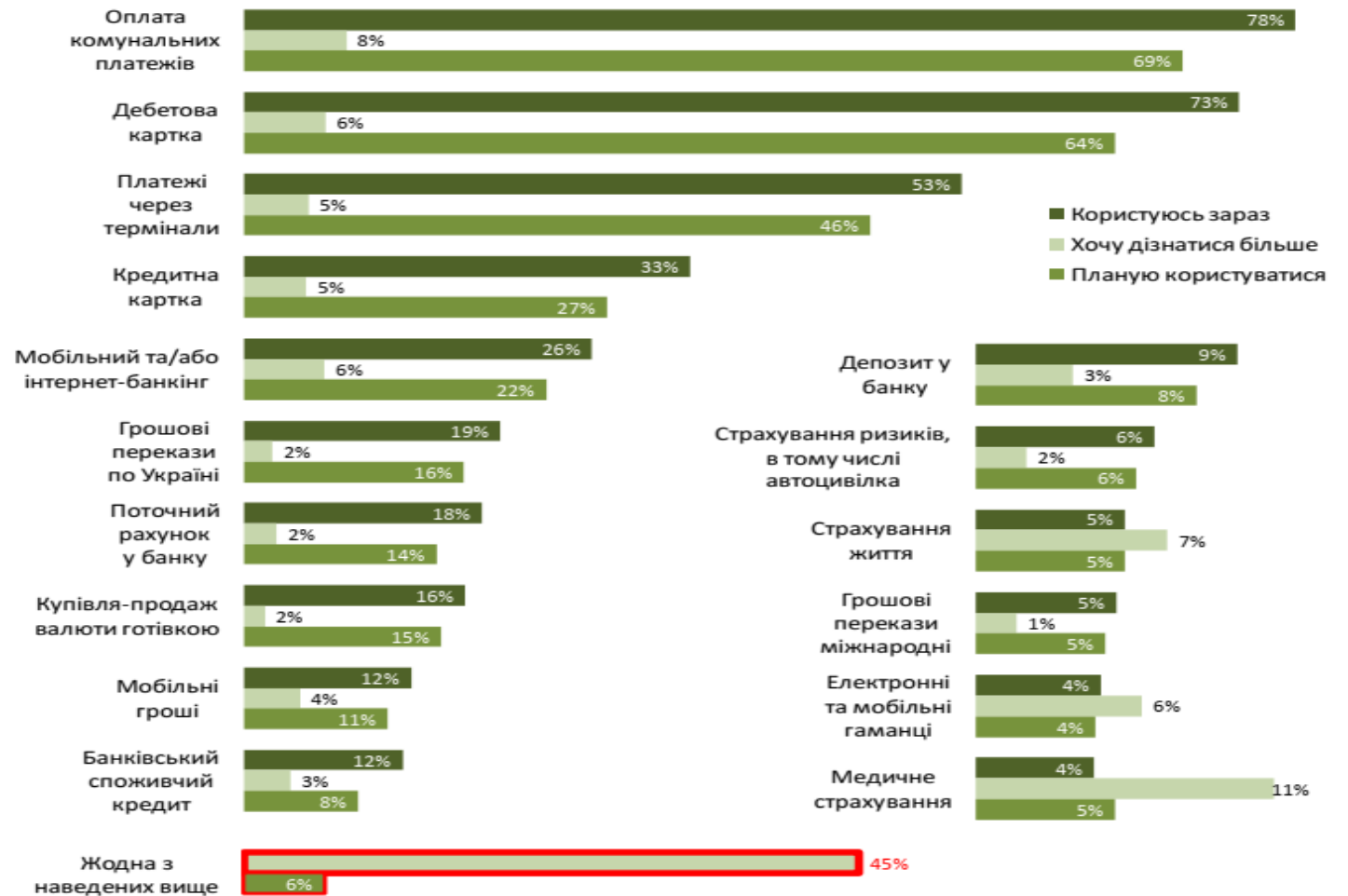
ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ

За визначенням ОЕСД, фінансова інклюзія означає «доступ до та використання широкого набору відповідних фінансових продуктів та послуг» [6]. В цьому дослідженні фінансова інклюзія оцінювалася за рівнем проникнення фінансових послуг, тобто за частотою користування ними.

Діаграма 4. Структура користування фінансовими послугами та попит на додаткову інформацію

Якими з наведених фінансових послуг користуєтеся Ви або члени Вашої родини?
Про які з наведених фінансових послуг Ви бажаєте дізнатися більше?
Якими фінансовими послугами Ви особисто плануєте користуватися протягом наступних двох років?

(відсоток всіх респондентів, ТОП-16 послуг з 31 наведених)

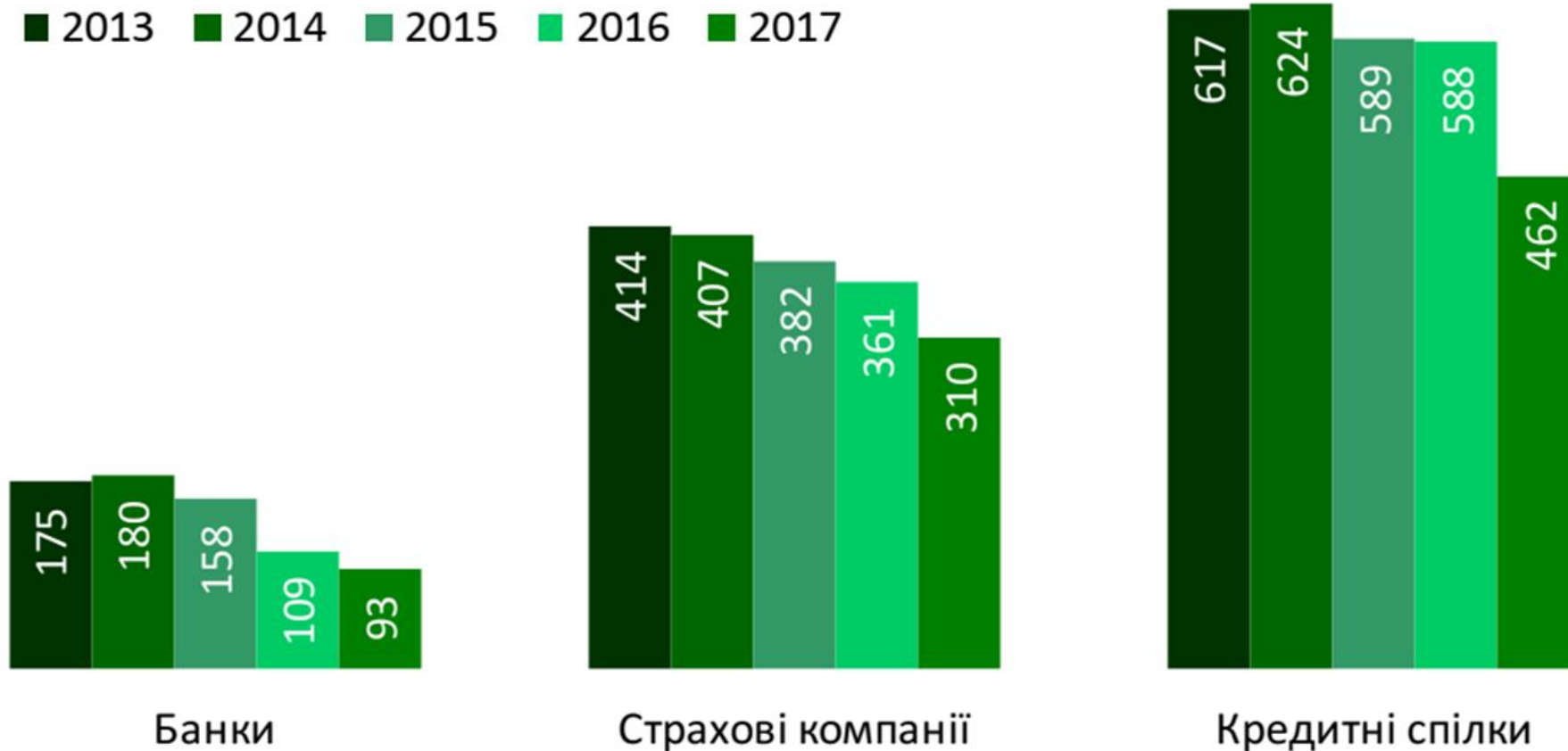

Розділ 1. ОСНОВНІ ВИСЛОВИ

Діаграма 3. Кількість банків, страхових компаній та кредитних спілок в Україні

(за даними Національного банку України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, станом на початок періоду)

Розділ 1. ОСНОВНІ ВИСЛОВИ

Діаграма 5. Фінансові послуги з найбільшим дисбалансом за гендерною ознакою

Якими з наведених фінансових послуг користуєтеся Ви або члени Вашої родини?
(різниця відсотків респондентів за гендером, ранжовано за модулем)

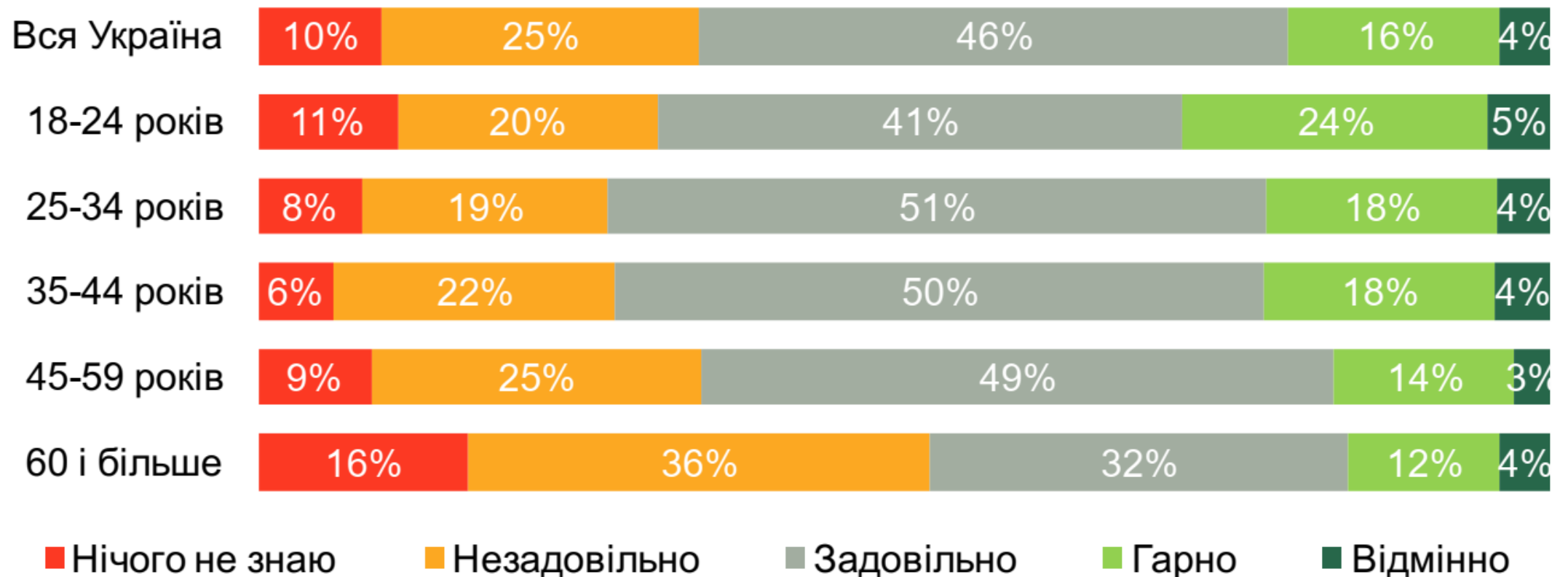
Розділ 1. ОСНОВНІ ВИСЛОВИ

САМООЦІНКА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ

Діаграма 11. Самооцінка фінансових знань та навичок в розрізі вікових груп

Чи вважаєте Ви себе фінансово грамотною особою?

(відсоток всіх респондентів, відсоток респондентів за віком)

Розділ 2.

Власне фінансове планування

Розділ 2. Власне фінансове планування

Особисте фінансове планування починається з формулювання цілей. При цьому ви повинні визначитися з тим, коли і яку суму вам знадобиться для їх досягнення.

Цілі можуть бути **стратегічними** - наприклад, забезпечити гідну пенсію.

Тоді вам потрібно відповісти на цілком конкретні питання: в якому віці ви хотіли б вийти на пенсію і яку суму щомісяця ви хотіли б отримувати?

Цілі можуть бути **тактичними** - накопичити на новий телевізор або сноуборд. Тоді вам потрібно знати розмір необхідної суми і поставити для себе приблизний термін покупки.

Розділ 2. Власне фінансове планування

Наступний крок фінансового планування - визначення джерела шуканої суми. А для цього потрібно знати свої активи і пасиви.

- **Активи** - це те, чим ви володієте: банківські депозити, коштовності, квартира, машина, дача, авторські права і т. і.
- **Пасиви** - це ваші зобов'язання: банківський кредит, борги друзям, аліменти, квартплата і т. і.

Баланс активів і пасивів потрібно підводити, як мінімум, раз на рік, щоб мати уявлення про структуру свого капіталу. Це дозволить вам зрозуміти, наскільки досяжні ваші цілі - наприклад, чи в змозі ви купити новий телевізор, не піддавши ризику стратегічну мету забезпечення пенсії.

Розділ 2. Власне фінансове планування

Активи можуть бути **споживчими** або **інвестиційними**.

- У **споживчих активів** основна мета - підтримка рівня життя. Це телефон, телевізор, машина і т. і. Вони не призначені для отримання доходу, а, навпаки, вимагають додаткових витрат на їх утримання. Наприклад, автомобіль вимагає витрат на бензин, страховку і технічне обслуговування. Ця категорія активів необхідна в повсякденному житті, але швидко втрачає в ціні. Наприклад, машина, тільки що виїхала з автосалону, відразу втрачає мінімум 10%, а після першого року експлуатації - близько 20% вартості.
- **Інвестиційні активи** мають іншу мету - отримання поточного доходу і/або доходу за рахунок зростання вартості при подальшому продажі. До цієї категорії відносяться депозити, цінні папери, інвестиційна нерухомість.

Деякі активи можуть бути одночасно споживчими та інвестиційними. Наприклад, квартира, в якій ви живете, з одного боку, вимагає витрат на утримання, страхування, ремонт. З іншого боку, вона може бути продана і принести дохід.

Розділ 2. Власне фінансове планування

АКТИВИ В ТРЬОХ ВИМІРАХ

Ліквідність	<ul style="list-style-type: none"> - це здатність будь-який актив перетворити в гроші. Очевидь, що гроші - це самоліквідний актив. також ліквідним є банківський вклад, оскільки згідно із законом вам зобов'язані його повернути на першу вимогу. Автомобіль менш ліквідний, оскільки пошук покупця вимагає чималого часу і зусиль. Ліквідність залежить від попиту і пропозиції, а також від наявності організованого ринку для даного активу. Ще на початку 2008 року квартира була відносно ліквідним активом: для її продажу потрібно від тижня до трьох місяців. А після настання кризи квартира без істотного дисконту до ринкової ціни може дуже довго шукати свого покупця.
Надійність	<ul style="list-style-type: none"> - це здатність активу протистояти ризикам. Чим надійніше актив, тим нижче ризик недоотримання або навіть неотримання доходу, на який ви розраховували, купуючи даний актив. У багатьох інвесторів вищий рівень надійності асоціюється з державою. Здавалося б, самий надійний актив - це гроші, але навіть вони схильні безлічі ризиків. Їх можуть вкрати, вони можуть згоріти, або держава може провести чергову грошову реформу. У різний час надійними активами вважалися валюта (долари або євро), нерухомість, депозити, золото. Однак час вносить свої корективи, і будь-який з надійних активів може перейти в розряд ризикованих, а іноді навіть і спекулятивних. Надійний актив особливо важко знайти в переломні економічні моменти.
Прибутковість	<ul style="list-style-type: none"> - це здатність активу змінювати свою вартість у часі. Гривня сьогодні і гривня через рік оцінюються людиною абсолютно по-різному. Гривня, обіцяна через рік, це ризик: ви можете купити на нього значно менше, а можете не купити взагалі нічого. Ви навіть можете не отримати цю гривню через рік. Тому одна і та ж сума грошей має різну вартість в різні моменти часу Прибутковість складається з двох компонентів: - поточного доходу і приросту вартості. Наприклад, ви можете здати квартиру в оренду, і вона буде приносити вам рентний дохід. Або ж ви можете виграти від продажу квартири за вищою ціною, ніж ви заплатили при її покупці. Прибутковість безпосередньо залежить від ліквідності і надійності активу. Менш ліквідні і більш ризиковані активи повинні приносити більш високу прибутковість, інакше їх ніхто не стане купувати. І навпаки, ліквідні та надійні активи навіть з низькою прибутковістю залучають інвесторів.

Розділ 2. Власне фінансове планування

Модель особистих фінансів, як на трьох китах, стоїть на трьох типах капіталу: поточному, резервному і інвестиційному

Поточний капітал - Це гроші, які ми витрачаємо на ранкову каву, нові кросівки, квитки в кіно, а також трохи менш приємні, але необхідні витрати: квартплата, телефон, бензин та інше. А хотілося б також нічний клуб, поїздки на курорт, нову машину ... Небезпека в тому, що цей список не має кінця. Тому важливо свої поточні витрати тримати під контролем. Визначте для себе ту грань, яка відділяє дійсно необхідні витрати від тих, без яких ви насправді могли б обійтися. Оскільки поточний капітал може знадобитися в будь-який момент, то основна вимога до нього - це ліквідність.

Розділ 2. Власне фінансове планування

Резервний капітал

- Фінансову захист добробуту нашої сім'ї забезпечує резервний капітал - запас на чорний день. В ідеалі фінансовий резерв повинен бути достатнім для забезпечення сім'ї на два роки без втрати рівня життя. Вважається, що за цей період людина повинна зуміти адаптуватися до зміни середовища - знайти нову роботу або вивести свій бізнес з кризи.

Основна вимога до активів, що входять до резервного капіталу, - це надійність. В ідеалі прибутковість активів повинна бути такою, щоб забезпечити збереження купівельної спроможності при мінімальних ризиках. При цьому істотна частина резерву повинна бути ліквідною, так як гроші можуть знадобитися в будь-який момент.

Розділ 2. Власне фінансове планування

Інвестиційний капітал - Володіючи одним джерелом доходу, будь то зарплата або власний бізнес, ми ризикуємо втратити його в будь-який момент. Усвідомлення цього змушує нас замислюватися про додаткові джерела доходу. Це можуть бути інвестиції в фінансові активи (банківські продукти та цінні папери) або в реальні активи (нерухомість, власний бізнес, бізнес друзів і т. д.) - словом, інвестиційний капітал. Дохід від інвестицій допоможе нам поповнити поточний і резервний капітал, а також служити джерелом для фінансування нових інвестиційних ідей.

Основна мета інвестиційного капіталу - це прибутковість, тобто примноження капіталу. Ми усвідомлено приймаємо на себе більш високий рівень ризику в порівнянні з резервним капіталом. Розуміючи, що вартість активів схильна до короткострокових коливань, ми повинні планувати вкладення на тривалу перспективу - від двох років. Це означає, що з трьох видів капіталу інвестиційний капітал має найнижчу ліквідність.

Розділ 2. Власне фінансове планування

Модель трьох видів капіталу дозволяє структурувати активи так, щоб знайти оптимальний баланс надійності, ліквідності і прибутковості. Стародавня східна мудрість говорить: «Розділи свій капітал на три рівні частини. Одну третину тримай в золотих монетах, третина вклади в землю, а третина - в свою справу». У цій мудрості золоті монети або гроші - це ліквідна частина капіталу, яка забезпечує поточні потреби. Земля або нерухомість - це резерв, який є свого роду подушкою безпеки на випадок непередбачених обставин. А власний бізнес дозволяє генерувати основний дохід.

Розділ 3

Депозит

Розділ 3. Депозит

ФУНКЦІЇ БАНКУ

- Перша і головна функція банків - **збереження**. Зберігати гроші можна по-різному: в тумбочці, в кубушці, в коробці з-під взуття, під подушкою і іншими постільними речами, серед сторінок рідко популярних книг, за плінтусом і навіть в холодильнику. Але жоден з цих способів гроші не зберігає.

Ні подушка, ні холодильник не врятують їх від втрати вартості або знецінення (інфляції), від грабіжників і інших напастей. Вірне рішення - депозит в банку. Це якщо ви хочете гроші свої зберегти.

- Але у банку є ще й друга функція, не менше корисна, - **кредитування**, яке дозволяє людям і компаніям брати гроші в борг. До речі, в II тисячолітті до н. е. банки Вавилону позичали гроші своїм громадянам під 20-30% річних. Кредит - справа зручне, але не проста.
- А поки назвемо третю функцію банку, необхідну всім і кожному, всюди і майже кожен день, - **розрахунки**. Через банк ми отримуємо стипендії, зарплати і пенсії, оплачуємо покупки і рахунки за електрику, штрафи, мита, податки - коротше, виробляємо розрахунки з юридичними і фізичними особами.

Розділ 3. Депозит

Вклад (депозит) — це гроші, передані в банк їх власником для зберігання, та які залежно від умов зберігання числяться на тому чи іншому банківському рахунку.

На процес формування заощаджень впливають різноманітні фактори, їх можна систематизувати, поділивши на п'ять груп:

основним фактором першої групи є державна політика, спрямована на забезпечення політичної стабільності та сталого розвитку національної економіки, запобігання кризовим ситуаціям, сприяння розвитку і підприємництва;

фактори другої групи пов'язані з динамікою основних економічних показників рівня інфляції, процентних ставок, безробіття тощо, а також з економічним розвитком регіонів та їх інфраструктури;

третья група факторів стосується розвитку банківської системи та системи кредитно-фінансових інститутів;

четверта — довіри до комерційних банків та інших кредитно-фінансових інститутів, ступеня поінформованості населення про їхню діяльність;

п'ята група факторів визначається демографічною ситуацією в країні (практика доводить, що рівень національних заощаджень вищий там, де більша частка молоді).

Розділ 3. Депозит

Умова перша. Термін і номінальна ставка

Термін ви визначаєте самі з урахуванням мети, заради якої відкриваєте депозит. Банк встановлює процентну ставку в залежності від цього терміну. Ставка завжди більше нуля, інакше нема чого нести гроші в банк. В Україні сьогодні ставки коливаються від 5% до 18%. Ставка завжди вказується в річному вираженні.

Якщо ви поклали гроші в банк на термін, відмінний від року, то ставка нараховується пропорційно терміну. Якщо ставка 12%, то за місячним депозитом ви отримаєте в кінці терміну вкладу 1%, а по піврічному - 6%. Протягом терміну депозиту банк не має права змінювати ставку. На ставку впливає не тільки термін, але і величина вкладу, а також його валюта (гривні або євро і ін.)

Мінімальна сума вкладу	Валюта депозиту	Річна відсоткова ставка (базова), %	
		92-183 дня (3-6 місяців)	184-365 днів (6-12 місяців)
«ОСЬ ВАМ!!!» НА ТЕРМІН З виплатою процентів в кінці строку, з капіталізацією процентів			
10	Гривня	15%	15%
10	Долар	4,3%	4,3%
10	Євро	3,8%	3,8%

Розділ 3. Депозит

Умова друга. Періодичність нарахування відсотків і можливість їх капіталізації

Ставка за договором депозиту вказується як річна, але нараховувати відсоток необов'язково в кінці року. Це можна робити один раз на місяць, один раз в квартал і т. і. Якщо ця ставка - **простий відсоток**, який нараховується на початкову суму депозиту, то періодичність нарахування відсотків не важлива. При ставці 12% через рік ви отримаєте на 12% більше, а через місяць - на 1%.

Складний відсоток краще розглянути на наступному прикладі. При річній ставці 12% і нарахуванні відсотків раз на місяць сума в 100 000 грн. через один місяць збільшиться на 1% і перетвориться в 101 000 грн., що і є капіталізацією.

Приклад. При залученні грошових коштів на тримісячний депозит у сумі 10 тис. грн під ставку 15 % річних із щомісячним нарахуванням простих процентів дохід вкладника за кожний період (місяць) становитиме $10\,000 \cdot 15\% \cdot \frac{30}{360} = 125$ грн.

Загальний розмір вкладу на кінець встановленого періоду R_d дорівнюватиме

$$R_d = R + Rr \frac{i}{360} + Rr \frac{i}{360} + Rr \frac{i}{360} = R \left(1 + nr \frac{i}{360} \right), \quad (4.4)$$

де R – основна сума вкладу;

r – річна процентна ставка за вкладом;

i – період нарахування (у днях);

360 – кількість днів у році;

n – кількість періодів нарахування.

Отже, загальна сума для повернення вкладнику

$$R = 10000 + 10000 \cdot 0,15 \cdot \frac{30}{360} + 10000 \cdot 0,15 \cdot \frac{30}{360} + 10000 \times \\ \times 0,15 \cdot \frac{30}{360} = 10000 \cdot \left(1 + 3 \cdot 0,15 \cdot \frac{30}{360} \right) = 10\,375 \text{ грн.}$$

Розділ 3. Депозит

При використанні схеми складних процентів дохід за кожний період обчислюється не з первісної суми вкладу, а із загальної суми, яка включає основну (первісну) суму та проценти, що були нараховані за всі попередні періоди.

Приклад. При залученні грошових коштів на тримісячний вклад у сумі 10 000 грн під ставку 15 % річних зі щомісячним нарахуванням складних процентів загальний розмір вкладу на кінець встановленого періоду становитиме:

$$R_d = R \left(1 + r \frac{i}{360} \right) \left(1 + r \frac{i}{360} \right) \left(1 + r \frac{i}{360} \right) = R \left(1 + r \frac{i}{360} \right)^n \quad (4.5)$$

Отже, в нашому прикладі

$$R_d = 10000 \cdot \left(1 + 0,15 \cdot \frac{30}{360} \right)^3 = 10380 \text{ грн.}$$

Розділ 3. Депозит

Приклад. Комерційний банк "Ласкаво просимо" пропонує юридичним особам тримісячний депозит двох видів:

а) депозит "Святковий" на умовах щодакного нарахування складних процентів за ставкою 16,5 % річних;

б) депозит "Ювілейний" на умовах щомісячного нарахування складних процентів за ставкою 17 % річних.

Для визначення найбільш прийняттого для потенційного вкладника варіанта треба розрахувати так звану ефективну річну процентну ставку. Ефективна ставка може бути обчислена так:

Отже, оголошена процентна ставка за депозитом "Святковий" нижча, ніж за депозитом "Ювілейний" (16,5 % < 17 %), в той час як ефективна річна процентна ставка за ним при розрахунку виявилась вищою (18,4 % > 17,2 %), тому саме цей депозит є більш прийнятним для депозитора з погляду дохідності.

$$r(e) = \left[\left(1 + r \frac{i}{360} \right)^t - 1 \right] \frac{360}{t}, \quad (4.6)$$

де t – загальний термін користування вкладом (у днях).

Розрахуємо ефективну річну процентну ставку для варіантів

$$\text{а) } r(e) = \left[\left(1 + 0,165 \cdot \frac{10}{360} \right)^9 - 1 \right] \cdot \frac{360}{90} \cdot 100 \% = 18,4 \%;$$

$$\text{б) } r(e) = \left[\left(1 + 0,17 \cdot \frac{30}{360} \right)^3 - 1 \right] \cdot \frac{360}{90} \cdot 100 \% = 17,2 \%.$$

Розділ 3. Депозит

Умова третя. Можливість автоматичної пролонгації

Договір закінчився - договір автоматично продовжився. Це на перший погляд найпростіше умова: робити нічого не треба. Банк сам продовжує договір на підставі раніше узгоджених і підписаних умов. Термін при цьому буде такий же, як і раніше, а от ставка - такою, що діє в банку на момент пролонгації депозиту.

Якщо договір закінчився і не має автоматичної пролонгації, то гроші банк переводить на поточний рахунок, і їх починає пожирати інфляція. Не забудьте їх вчасно використовувати - зняти або покласти на інший депозит.

Розділ 3. Депозит

Умова четверта. Можливість поповнення рахунку

Якщо ви вирішили накопичити на автівку або іншу життєво важливу річ, відкладаючи з поточного доходу, то ви можете відкрити поповнюваний депозит. Це позбавить вас від необхідності відкривати новий депозит і може принести додаткову вигоду, адже ставка за новим депозитом може бути і нижче. Звичайно, така гнучкість вигідна для вас: адже ви в будь-який час можете доповідати додаткову суму на один і той же депозит і отримувати обумовлені відсотки на збільшену суму.

Розділ 3. Депозит

Умова п'ята. Можливість дострокового часткового зняття грошей

Гроші потрібні завжди. Але бувають випадки, коли гроші потрібні негайно. Вкладник може достроково зняти гроші з депозиту, тільки розірвавши договір. Але тоді він втратить нарахованих відсотків. Щоб не позбавляти вкладника відсотків, банки придумали депозит з можливістю дострокового часткового зняття (без втрати відсотків). Такий депозит дає гнучкість вкладнику, який завжди може зняти частину грошей, не розриваючи договір і не втрачаючи вигоди від уже накопичених відсотків і відсотків, які будуть капати на суму, яка залишиться на рахунку. Всі гроші зняти не можна: сума на рахунку повинна перевищувати незнижуваний залишок.

Оскільки банк точно не знає, скільки грошей буде на вашому депозиті в кожен момент часу, йому буде важче планувати використання цих коштів для видачі кредитів. Тому ставка за таким депозитом буде нижче: додаткові опції не бувають безкоштовними. Ви повинні самі вирішити, чи варто пожертвувати частиною відсотків, щоб мати можливість в якоїсь несподіваної ситуації достроково зняти гроші. Цією можливістю можна будь-коли скористатися, але іноді вона може врятувати положення.

Розділ 3. Депозит

Умова шосте. Можливість переведення вкладу в іншу валюту

Якщо ви не впевнені, в якій валюті вам вигідно зберігати гроші, то ви можете відкрити кілька депозитів: у гривні, доларах, євро і т. і. Або ви можете відразу відкрити один мультивалютний депозит в тих валютах, в яких вам вигідно в даний момент . А потім протягом терміну депозиту переводити гроші з однієї валюти в іншу, не втрачаючи накопичені відсотки.

Як визначити валюту, в якій робити внесок? Все залежить від вашої особистої мети.

Якщо ви збираєтеся поїхати до Америки, то вам потрібні долари. Якщо ваші інтереси обмежуються купівлею земельної ділянки на території України, то ваша валюта - гривня. А якщо ви відкладаєте на німецьку машину, то вигідніше депозит в євро.

Курси валют - окрема тема для розмови.

Розділ 3. Депозит

Ризик банкрутства банку

Руйнування або дефолт банку - найочевидніший ризик. Для вкладника він означає, що банк не в змозі виконати свої зобов'язання перед ним. Здавалося б, ситуація непоправна. Як форс-мажор: сталася пожежа, пронісся тайфун, накрило цунамі - і грошики плакали. Як цим ризиком управляти?

Управління ризиком банкрутства банку - страхування депозиту.

Розділ 3. Депозит

Процентний ризик

Ставка по депозиту - перша умова відповідного договору. Коли ви його підписуєте, то фіксуєте ставку на весь термін депозиту. Однак за цей час ставки на ринку можуть змінитися. Якщо термін всього один місяць, то навряд чи вони сильно зміняться. Однак якщо термін один або два роки, то за цей термін ставки майже точно виростуть або впадуть. Це властивість грошового ринку. Адже гроші, а точніше, взяття грошей борг - це товар. «Покупець грошей» бере їх у борг на певний термін, бажано по можливо більш низькою ставкою. А «продавець грошей», навпаки, позичає їх і хоче отримати максимальний процентний дохід на свої гроші.

У рівновазі визначається такий рівень ставок, при якому попит на гроші дорівнює пропозиції, тобто кількість покупців дорівнює кількості продавців. Однак попит і пропозиція змінюються з часом, і так само змінюються процентні ставки по депозитах і кредитах. Коли банкам потрібні гроші, вони підвищують ставки по депозитах. Коли грошей багато, вони дешеві, і ви можете заробити менше за своїм депозитом.

Наприклад, був відкритий депозит на два роки під 10% річних. Через рік ставки зросли до 15%. Це означає, що за другий рік ви недоотримаєте 5%. Втім, якби ставки, навпаки, впали, то ви б виграли. Це і є процентний ризик: ви можете як виграти, так і програти.

Управління процентним ризиком - вибір довгострокового вкладу з можливістю дострокового зняття.

Розділ 3. Депозит

Ризик реінвестування

Цьому ризику ви піддаєтеся, коли кладете гроші на короткий депозит (наприклад, для того, щоб тримати їх на всякий випадок наготові). Коли його термін закінчиться і ви вирішите перекласти гроші на новий депозит, то ставка буде вже інший. Вона виросте або впаде. У першому випадку ви будете приємно здивовані, а в другому - засмутити. Адже ви могли б отримати більше, відразу поклавши гроші на довгий депозит. Але після бійки кулаками не махають.

Управління ризиком реінвестування - планування своїх дій.

Розділ 3. Депозит

Валютний ризик

Валюта - це теж товар, і його ціна (точніше, обмінний курс) постійно змінюється. Буквально кожну хвилину на світових біржах проходить торгівля валютами: змінюють фунти на євро, долари на рублі, ієни на юані і т. Д. За один день курси обміну валют, як правило, сильно не змінюються, а ось за кілька місяців або років цілком можливий зростання або падіння курсу на 20-30%. Тому, поклавши гроші на валютний депозит, ви не будете знати, скільки рублів ви отримаєте в кінці терміну.

Наприклад, ви відкрили доларовий депозит на суму 1000 доларів на 1 рік під 5% річних. За цей рік курс долара впав з 27 до 25 гривень за долар. Скільки ви отримаєте через рік? З урахуванням відсотків сума виросте до 1050 доларів. За поточним курсом це всього лише 26 250 гривень, тобто за цей рік ви не тільки не виграли, але програли, якщо оцінювати рублеву прибутковість вкладень (в доларах ви отримали 5% доходу, як і обіцяв банк).

Управління валютним ризиком - диверсифікація вкладів, або робіть внесок у валюті, що відповідає вашій цілі.

Розділ 3. Депозит

Ризик інфляції

Якщо дати найпростіше визначення того, що таке **інфляція**, то це знецінення грошей, тобто зниження їх купівельної спроможності. На одну і ту ж суму грошей з часом можна купити все менше товарів і послуг. Причина - зростання цін.

Саме так зазвичай і вимірюється інфляція - на скільки відсотків в рік виросли ціни на певні продукти. Головний показник інфляції - темпи зростання **індексу споживчих цін (ІСЦ)**. ІСЦ вимірюється як вартість кошика товарів і послуг, в яку входять продукти, одяг, взуття, меблі, послуги зв'язку, транспорту та охорони здоров'я і багато іншого - словом, то, без чого не обійдеться доросла людина. Якщо за рік цей кошик став дорожче на 10%, то це і є відсоток інфляції: на одну і ту ж суму в кінці року можна купити на 10% менше, ніж на початку року.

Неважко підрахувати, наскільки «тане» реальна вартість грошей, які лежать у вас вдома в секретному місці. Інший спосіб - покласти гроші на депозит: він як скарбничка-холодильник, який не дає грошей «розтанути». Процентний дохід по депозиту дозволяє якщо не уникнути інфляції, то хоча б скоротити прогнозовані втрати. На жаль, в Росії ставки по рублевих депозитах майже завжди нижче інфляції. Виходить, що ми не стаємо багатшими за рахунок депозитів. Але ми стаємо менш бідними - значить, все ж багатша, тому що вже не такі бідні, як могли б бути.

Управління ризиком інфляції - вкладення в інструменти, захищені від інфляції.

Розділ 3. Депозит

Ризик ліквідності

Ризик ліквідності настає тоді, коли вам терміново потрібні гроші. Якщо вони вкладені в депозити, то банк поверне вам їх достроково на першу вимогу. В кінці речт, це ваші гроші. Але відсотки, заради отримання яких ви відкривали депозит, на жаль, можуть залишитися у банку.

**Управління ризиком ліквідності - вибір вкладу з
можливістю дострокового зняття**

Розділ 3. Депозит

Податок на депозит в Україні

До 2014 року податку на депозити в Україні не існувало. Все було просто. Вкладник, який оформив депозит в сумі 10000 гривень під 18% річних, отримував через рік 1800 гривень відсотків. 1 квітня 2014 роки ситуація змінилася: був введений прибутковий податок на депозити в розмірі 15% річних. З цього моменту, щоб визначити реальний дохід по депозиту, процентну ставку множили на 0,85.

Наступні зміни відбулися на початку 2015 року. Податок з депозитів був збільшений з 15 до 20%. Паралельно був введений «військовий збір» в розмірі 1,5%, доходи від якого йдуть на потреби армії. Загальні втрати вкладників виросли до 21,5%. Реальний дохід по депозиту становив 0,785 від декларованої банком ставки.

У 2016 році податок на відсотки по депозиту був знижений з 20 до 18%. Військовий збір залишився незмінним. Сьогодні діють правила, встановлені в 2016 році: ставка податку на депозит в розмірі 18% плюс військовий збір 1,5%. Разом, загальні втрати депозитного доходу вкладників складають 19,5%. Тобто реальний дохід дорівнює 0,805 від оголошеної ставки.

Вкладник оформив депозит на 100 000 гривень під 17% річних. Через рік він отримав в касі банку свої 100000 і 13685 гривень відсотків. Зобраунок такий: $100000 * 0,17 * 0,805 = 13685$

Розділ 3. Депозит

Величина ризику (ступінь ризику) вимірюється за допомогою двох категорій:

- середньоочікуваного значення;
- коливання (змінюваність) можливого результату.

Середньоочікуване значення – це значення величини події, яке пов'язане з невизначеною ситуацією. Середньоочікуване значення є середньозваженим для всіх можливих результатів, де ймовірність кожного результату використовується в якості частоти або ваги відповідного значення.

Чисельне значення цього коливання характеризує показник середньоквадратичного відхилення (σ), що розраховується за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{t=1}^n [\varepsilon - \varepsilon_r]^2 \times P_i}$$

де: t – число періодів;

n – число спостережень;

ε – розрахунковий дохід при різних значеннях кон'юнктури;

ε_r – середній очікуваний дохід;

P_i – значення ймовірності, що відповідає розрахунковому доходу.

Розділ 3. Депозит

Коефіцієнт варіації – відносна величина, тому на її розмір не впливають абсолютні значення показника, що вивчається. За допомогою коефіцієнта варіації можна порівнювати навіть коливаність ознак, які виражені в різних одиницях виміру. Коефіцієнт варіації може змінюватись від 0 до 100 %. Чим більший коефіцієнт, тим більша коливаність. Встановлена наступна якісна оцінка різних значень коефіцієнту варіації:

до 10 % – слабкий рівень коливання;
10 – 25 % – помірний рівень коливання;
більше 25 % – високий рівень коливання.

Розрахунок коефіцієнту варіації здійснюється за формулою:

$$V_{\sigma} = \frac{\pm \sigma}{\varepsilon_r}$$

де: (σ) середньоквадратичного відхилення;
 ε_r – середній очікуваний дохід;

Розділ 3. Депозит

Сьогодні не існує єдиної універсальної схеми страхування депозитів для всіх країн, тому що, незважаючи на процес уніфікації банківського законодавства, національні особливості різноманітних типів банківських систем ще досить значні. Особливості страхування депозитів у кожній країні залежність від структури національної банківської системи, порядку функціонування системи контролю і нагляду, відносин держави з комерційними банками. Прийняті системи страхування депозитів підрозділяються на **гарантовані** та системи з законодавчо **невизначеними гарантіями**.

Системи визначених гарантій застосовуються в тих випадках, коли обов'язок держави щодо захисту банківської системи юридично не закріплюється і базується на основі минулого досвіду. Система визначених гарантій властива країнам, у яких офіційна процедура гарантування депозитів відображена в державних і спеціалізованих банківських і фінансових законах, або в затверджених статутах фондів страхування депозитів.

Розділ 3. Депозит

Системи із невизначеними гарантіями характеризує відсутність:

- **спеціального закону** у вигляді юридичного зобов'язання щодо збереження вкладів у банках. На оцінювання можливої допомоги вкладникам впливають суб'єктивні чинники;
- **правил**, які регламентують ліміти відшкодування і форми компенсацій, що дає можливість державі у випадку банкрутства провести фінансування на власний розсуд;
- повноцінних **фондів** компенсації.

Розділ 3. Депозит

Схема законодавчо закріплених гарантій, як правило, властива банківським системам із сильною залежністю банків від держави. У свою чергу, система визначних гарантій означає, що у випадку виникнення банківської кризи усі збитки будуть відшкодовуватися за рахунок засобів спеціально заснованих для цих цілей фондів. У практиці розвинутих країн діють різноманітні форми і види цієї системи, основу якої завжди складає фонд страхування депозитів.

Система виражених гарантій може:

- бути заснована на державній власності й знаходитися в державному керуванні;
- керуватися державою, а фінансуватися як державою, так і банками;
- спільно керуватися державою і банками за умови фінансування банками;
- керуватися самими банками, коли депозитні інститути страхують один одного.

Системи виражених гарантій можуть відрізнятися за охопленням застрахованих депозитів, характером і лімітами відшкодування. Основна ж відмінність усіх перерахованих форм від не виражених прямо систем страхування полягає в детальному викладі порядку їх утворення, функціонування в національному законодавстві.

Розділ 3. Депозит

На сучасному етапі розвитку банківської системи України застосовується система виражених гарантій страхування депозитів. Положення "Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб" встановлює засади функціонування Фонду гарантування вкладів, порядок відшкодування вкладів вкладникам банків-учасників Фонду, а також регулює відносини між Фондом, Кабінетом Міністрів України та Національним банком України.

Основними завданнями фонду є:

- забезпечення захисту прав фізичних осіб — вкладників банків — учасників (тимчасових учасників) Фонду шляхом відшкодування за рахунок його коштів вкладів, включаючи відсотки, у разі настання недоступності вкладів;
- здійснення організаційно-управлінських заходів з метою забезпечення виплати вкладникам сум відшкодування втрат;
- забезпечення надходження та акумуляції сум зборів з банків-учасників (тимчасових учасників) Фонду та інших коштів, призначених для здійснення відшкодування втрат;
- забезпечення цільового використання коштів, що знаходяться на рахунках Фонду.

Фонд гарантує кожному вкладнику банку — учаснику (тимчасового учасника) Фонду відшкодування коштів за його вкладами, включаючи відсотки, в розмірі вкладів на день настання недоступності вкладів у сумі, визначеній відповідно до закону України "Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб", величину відшкодування коштів за вкладами, включаючи відсотки, за рахунок коштів Фонду може бути збільшено за рішенням адміністративної ради Фонду залежно від тенденцій розвитку ринку ресурсів, залучених від вкладників банками-учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду.

Розділ 4
Кредит

Розділ 4. Кредит

Цільовий кредит можна брати на термін до 5 років (термін погашення цільового кредиту може бути і більше - до 10 років, але це швидше виняток з правила). Банку обов'язково треба повідомити мету: придбання автомашини (автокредит), придбання меблів, ремонт квартири, розвиток власного бізнесу і т. і. Цільовий кредит призначений в основному для підтримки поточного капіталу, але його можна використовувати також для інвестицій в резервний (наприклад, для отримання ренти з купленої в кредит квартири) або інвестиційний капітал (якщо мета - вкладення в освіту).

Якщо ж певної мети немає, а гроші потрібні, то можна взяти **споживчий кредит**. Термін погашення такого кредиту зазвичай до 5 років. А джерело його погашення, як правило, ваш поточний капітал.

Розділ 4. Кредит

Споживчий кредит, як і будь-який інший вид кредиту, надають на таких загальновизнаних принципах:

- поверненість (кредит потрібно обов'язково повернути);
- терміновість (повернути кредит слід у визначений термін);
- платність (за можливість користуватися кредитом позичальник як правило, повинен сплачувати відповідну плату у формі процентів);
- забезпеченість (способи забезпечення виконання позичальником зобов'язання за кредитним договором).

Саме ці принципи є базою формування взаємовідносин між позичальником і кредитором, котрі чітко взаємообумовлені та погоджені в такому важливому документі, як кредитна угода.

Розділ 4. Кредит

Головними кредиторами в Україні є банки, а тому розглянемо, на яких умовах банки надають споживчі кредити:

- фізична особа повинна бути резидентом України;
- мати постійне місце роботи або інше джерело доходів;
- неперервний стаж роботи на останньому / теперішньому місці праці повинен бути не меншим ніж три місяці – для найманих працівників, і 12 місяців – для приватних підприємців, крім осіб, старших за 55 років;
- вік: від 21 до 65 років – жінкам; від 21 до 60 років – чоловікам;
- від 55 років обов'язкове страхування від нещасних випадків і здоров'я на випадок хвороби.

Розділ 4. Кредит

Ринкова вартість майна, призначеного для забезпечення виконання зобов'язань за кредитною угодою, повинна бути, як правило, не меншою від суми боргу (суми кредиту та процентів). Крім того, кредитні установи здебільшого вимагають страхування майна, котре передається в заставу (іпотека, автомобілі тощо), що спричиняє додаткові витрати для позичальника. Усі ці умови слід урахувати при прийнятті рішення стосовно доцільності отримання споживчого кредиту.

Розділ 4. Кредит

Саме в цьому виді кредиту працює банківська кредитна картка, настільки зручна для оплати нагальних потреб, бажань і навіть примх. До речі, про примхи.

Схоже, що саме на них розраховують банки, коли пропонують **овердрафт** - можливість використовувати гроші понад тієї суми, яка лежить на рахунку. Ліміт для такого використання коштів невеликий - один місячний дохід. А ось штрафні санкції в разі неповернення грошей в місячний термін дуже високі. І борг зростає як снігова куля.

Овердрафт відрізняється від звичайних кредитів тим, що в погашення заборгованості направляються всі суми, що надходять на ваш поточний рахунок. Це не означає, що овердрафтом користуватися не можна. Можна, можливо. Тільки обережно.

Розділ 4. Кредит

Автокредит – вид споживчого кредиту, що надається кредитними установами фізичним особам для фінансування витрат, пов'язаних із придбанням автомобіля.

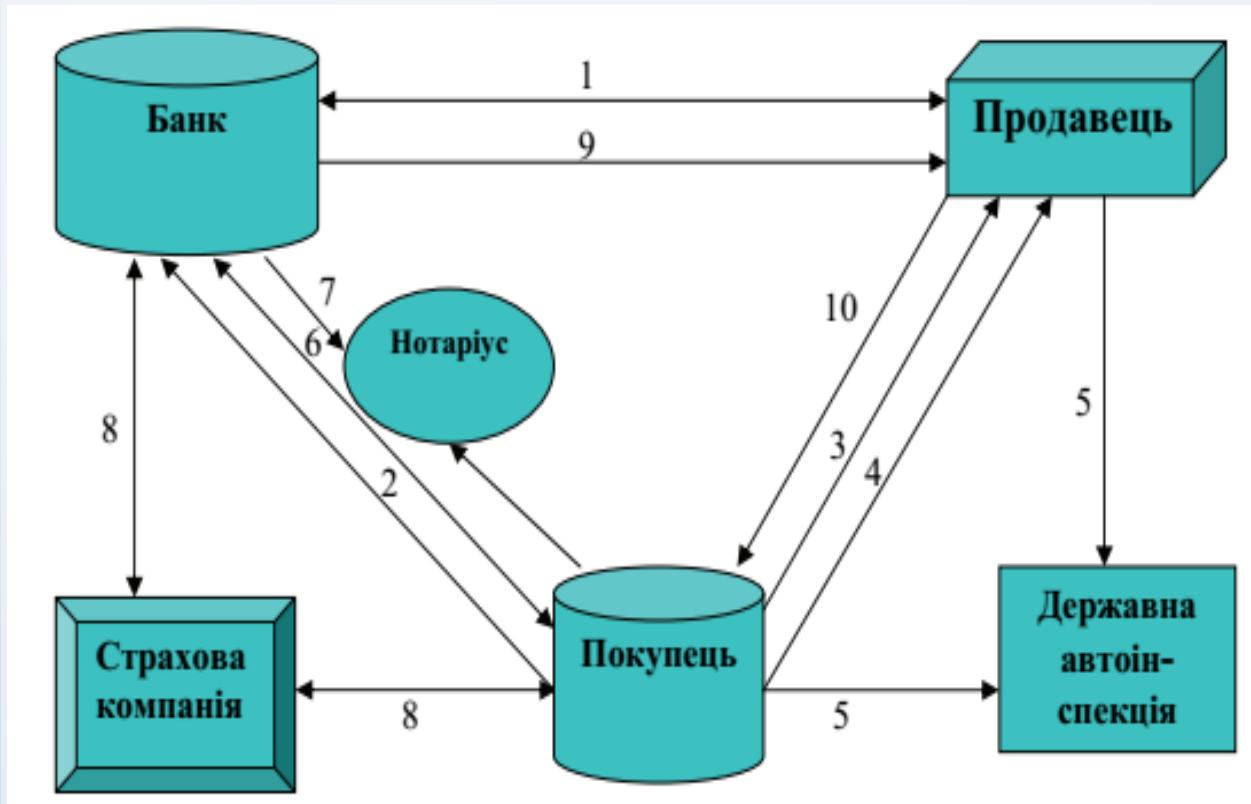
Завдяки автокредиту фізична особа може стати повноправним власником автомобіля, не оплативши відразу всієї суми коштів, а виплачуючи її щомісяця невеликими частинами.

На сучасному етапі в Україні автокредитування – найпоширеніша фінансова послуга кредитних установ, особливо банків.

Умови надання банками послуг автокредитування

Головні вимоги до клієнта	Перелік необхідних документів
<ul style="list-style-type: none"> • вік від 25 до 60 років; • громадянство України; • працевлаштування та стабільні доходи (загальний стаж роботи, як правило, не менше ніж 36 місяців)	<ul style="list-style-type: none"> • паспорт громадянина України; • довідка про доходи за останні 6 місяців; • довідка про присвоєння ідентифікаційного номера; специфікація, рахунок на автомобіль

Розділ 4. Кредит

Етапи процесу банківського автокредитування

1. Підписання угоди про співробітництво між Банком-кредитором і Продавцем автосалоном.
2. Передача Банку Покупцем-позичальником пакета документів для прийняття рішення про видачу автокредиту.
3. Укладення договорів купівлі-продажу автотранспорту між Продавцем-автосалоном і Покупцем-позичальником.
4. Перерахування Покупцем авансу на користь Продавця.
5. Реєстрація автотранспорту в органах Державної автомобільної інспекції.
6. Укладення договору кредиту між Банком і Покупцем.
7. Укладення і нотаріальне посвідчення договору застави автотранспорту.
8. Оформлення договору страхування та сплата страхового платежу.
9. Перерахування Банком кредитних коштів Продавцеві.
10. Передача Продавцем автотранспорту Покупцеві

Розділ 4. Кредит

Іпотечний кредит - це третій вид кредиту. Особливість його полягає в тому, що він видається під заставу об'єкта, який купується. Це може бути земельна ділянка, будинок, квартира, тобто нерухоме майно. Термін його істотно відрізняється від інших: іпотеку можна брати на термін до 30 років. За кордоном іпотека - це завжди записка землі і нерухомості що на ній знаходиться. В Україні своє розуміння іпотеки: це може бути кредит тільки під заставу нерухомості, але не землі. Земля береться забудовником в короткострокову оренду. У результаті покупці нерухомості володіють ... кубометрами повітря на певній висоті. І якщо з тих чи інших причин власник землі вирішить побудувати на місці вашого будинку дорогу або що-небудь ще, то вас можуть легко переселити (наприклад, з центру міста на околицю).

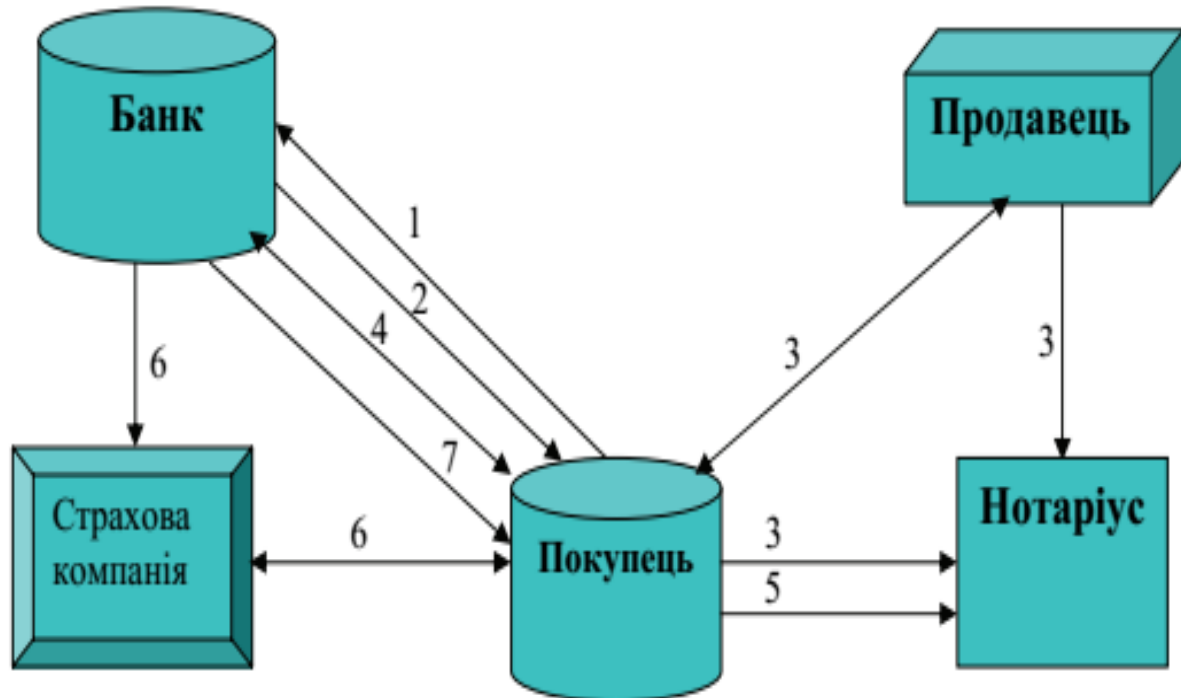
Нерухомість ми використовуємо по-різному, і можна легко побачити, як іпотека працює на всі три види капіталу: поточний, резервний та інвестиційний. Якщо квартира купується для проживання, то це має відношення до поточного капіталу і фактично є витратною статтею, а не дохідною. Ту ж квартиру можна розглядати не як «будинок, милий дім», а як пенсійну програму (за рахунок ренти з квартири від здачі в найм можна забезпечити свій дохід після виходу на пенсію). Тоді це інвестиції в резервний капітал. Якщо ж квартира купується з метою отримати дохід від подальшого продажу, коли квартира виросте в ціні, то це не що інше, як інвестиційний капітал.

Розділ 4. Кредит

Умови надання банками послуг іпотечного житлового кредитування

Головні вимоги до клієнта	Перелік необхідних документів:
<ul style="list-style-type: none"> • вік від 25 до 50 років; • громадянство України; • працевлаштування та стабільні доходи (загальний стаж роботи, як правило, не менше ніж 36 місяців)	<ul style="list-style-type: none"> • паспорт громадянина України; • довідка про доходи за останні 6 місяців; • довідка про присвоєння ідентифікаційного номера; специфікація, рахунок на автомобіль; • довідка з БТІ (бюро технічної інвентаризації, де зареєстроване все нерухоме майно) про наявність (відсутність) нерухомості у приватній власності

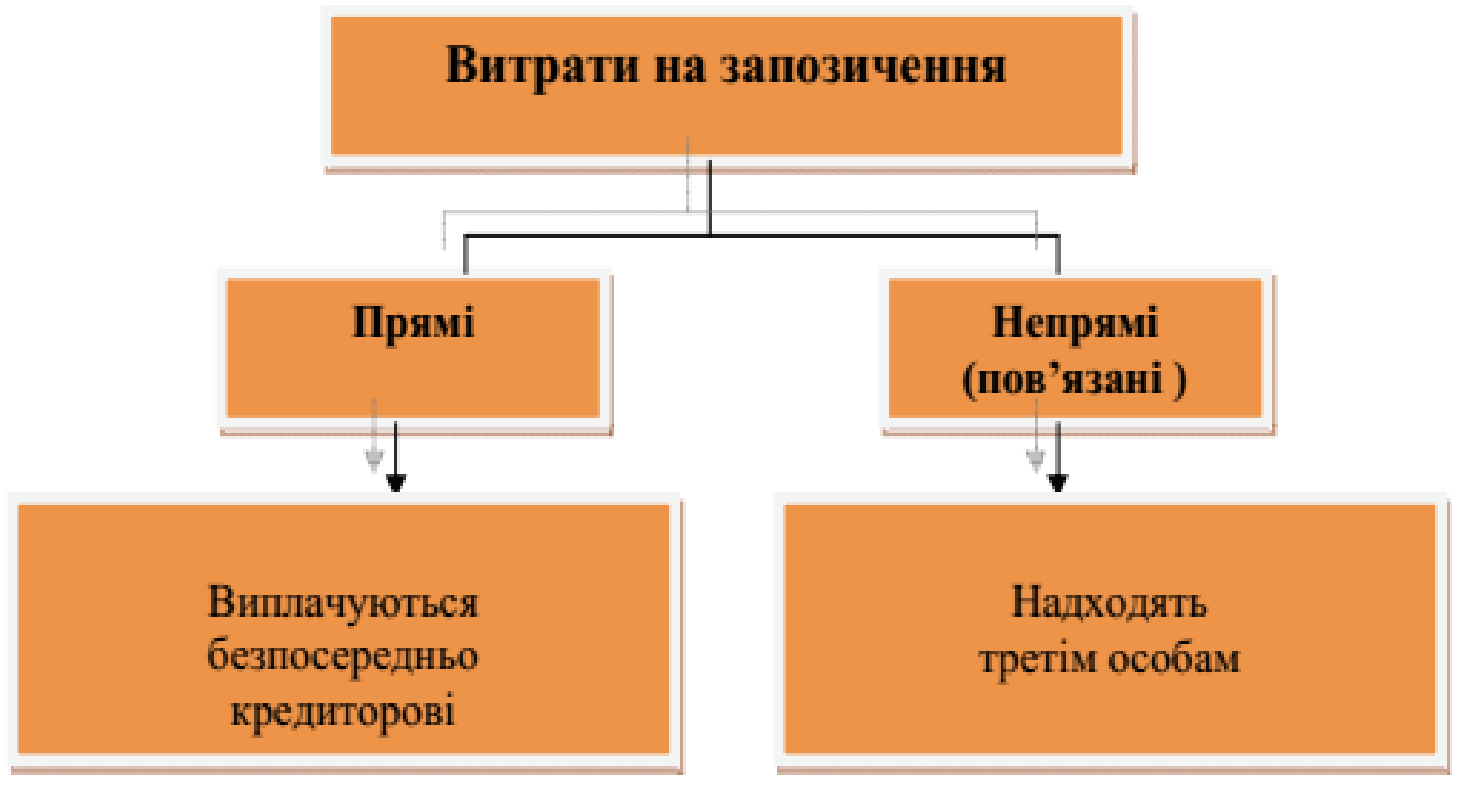
Розділ 4. Кредит

Етапи процесу іпотечного житлового кредитування

1. Ознайомлення Покупця нерухомості з умовами іпотечного кредитування в банку та подання Покупцем нерухомості документів у Банк для придбання житла у кредит.
2. Прийняття рішення Банком про можливість видачі іпотечного кредиту та інформування про це Покупця-позичальника.
3. Укладення договору купівлі-продажу між Продавцем і Покупцем нерухомості та його нотаріальне посвідчення (з оплатою Позичальником Продавцеві авансового платежу).
4. Укладення кредитного договору між Банком і Покупцем щодо надання кредиту на житло.
5. Укладення іпотечного договору та його нотаріальне посвідчення.
6. Укладення договорів страхування та оплата Покупцем страхових премій.
7. Видача Банком іпотечного кредиту Покупцеві.

Розділ 4. Кредит

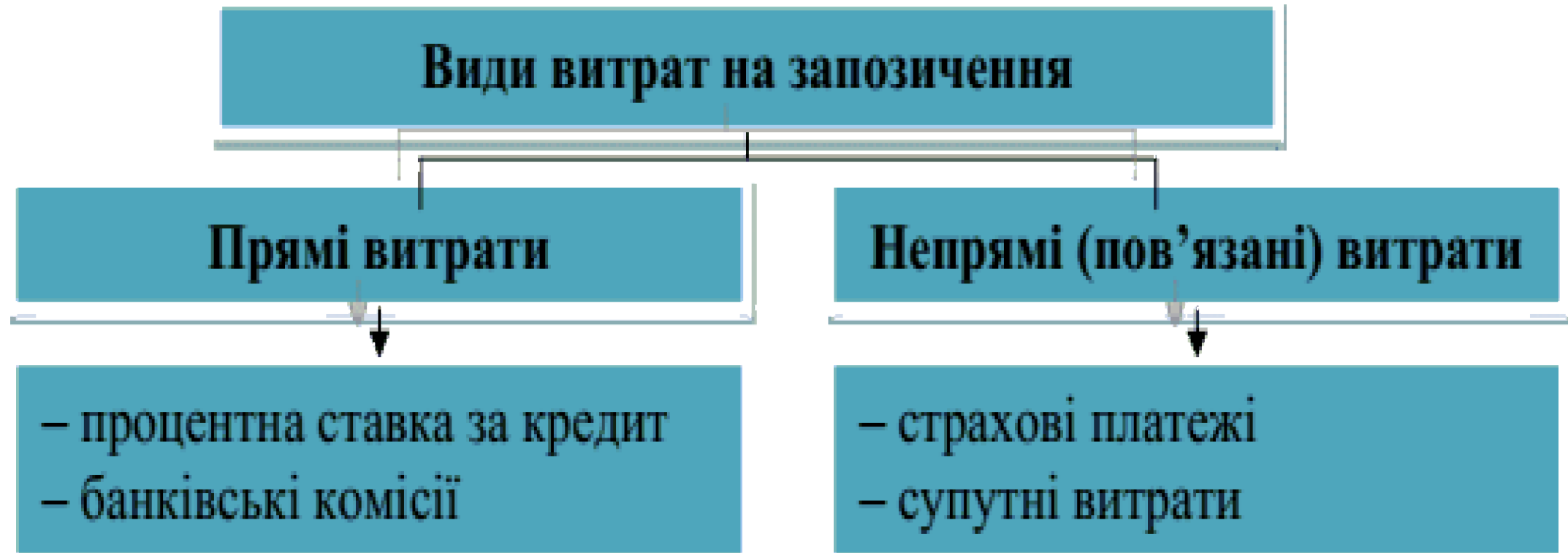
Зміст видів витрат на запозичення

Прямі витрати на запозичення включають сплату процентів за користування кредитом, суму банківських комісій, плату за розрахунковокасове обслуговування, штрафи та пені.

До **непрямих (пов'язаних) витрат на запозичення** належать відповідні платежі за супутніми до кредитування послугами – страхуванням, реєстрацією майна, експертною оцінкою, нотаріальним оформленням тощо. Непрямі витрати на запозичення включають страхові платежі та супутні витрати

Розділ 4. Кредит

Розділ 4. Кредит

Основною складовою прямих витрат на запозичення є процентна ставка за кредит.

Процентна ставка за кредит передбачає суму винагороди фінансової установи, розраховану в процентному відношенні до суми кредиту за певний період часу (місяць, квартал, рік). Ця процентна ставка є номінальною. Її рівень вказується в кредитній угоді та рекламних проспектах фінансових установ.

Процентна ставка за кредит є важливим джерелом доходу фінансових установ. Величина процентної ставки пов'язана:

- **з вартістю фінансування** (щоб надати кошти у кредит, фінансовій установі необхідно їх залучити, заплативши за це певну плату);
- **операційними витратами** (заробітна плата працівників, витрати на податки, обладнання, матеріали, зв'язок тощо);
- **премією за ризик неповернення коштів позичальником** (у разі неповернення коштів позичальником фінансова установа закладає у вартість кредиту кошти, які компенсуватимуть ризик);
- **ризиком, пов'язаним із строковістю кредиту** (що довший строк кредиту, то вищий ризик неповернення коштів для фінансової установи);
- **бажаним рівнем прибутковості діяльності** (найбільшу частку прибутку фінансові установи отримують через кредитування).

Розділ 4. Кредит

Фіксована процентна ставка за кредит – процентна ставка, значення якої є фіксованим упродовж усього строку кредиту і не підлягає зміні, крім випадків порушення позичальником його умов.

Плаваюча процентна ставка за кредит – процентна ставка, значення якої підлягає періодичній зміні залежно від коливання іншої ставки, до якої вона прив'язана або на яку індексована (процентна ставка на строкові депозити фізичних осіб чи інша). Як правило, у кредитних договорах плаваюча процентна ставка подається шляхом зазначення базової ставки і премії, наприклад: річна облікова ставка НБУ + 10%.

Банківські комісії – це істотна складова прямих витрат на запозичення, які не зазначаються у процентній ставці за кредит, проте включаються до вартості кредиту. Банківські комісії також мають базу і ставки нарахування. Комісійні платежі здебільшого нараховують банки. Кредитні спілки, як неприбуткові фінансові організації, власну комісійну винагороду закладають у процентну ставку, яка вказується в рекламному проспекті та кредитній угоді.

Розділ 4. Кредит

Види банківських комісій і принципи їх розрахунку

Види банківських комісій	Характеристика і спосіб нарахування
Одноразова банківська комісія	Сплачується клієнтом один раз при отриманні кредитних коштів. Може становити фіксовану суму, зазначену у прайсах банку, відсоток від початкової суми кредиту або відсоток від вартості застави за кредитом
Щомісячна банківська комісія	Сплачується клієнтом із періодичністю один раз на місяць при обслуговуванні кредиту. Може сплачуватися фіксованою сумою, може становити відсоток від початкової суми кредиту або відсоток від залишку заборгованості за кредитом. Покриває витрати банку, які не вказані в номінальній процентній ставці за кредит
Платежі за розрахунково-касове обслуговування	Пов'язані з рухом коштів на кредитному рахунку позичальника. До основних платежів за розрахунково-касове обслуговування належать: <ul style="list-style-type: none"> • відсоток за перерахування грошей із кредитного рахунку (наприклад, на рахунок автосалону); • відсоток за зняття грошей із кредитного рахунку (якщо кредит надається готівкою); • відсоток за конвертацію (зараз це досить актуально, оскільки з'являються кредити в таких валютах, як швейцарський франк); • відсоток за перерахування сум на погашення кредитної заборгованості (застосовується рідко, в основному під час споживчого кредитування); • плата за відкриття кредитного рахунку (використовується під час відкриття кредитних карток) та інші платежі

Розділ 4. Кредит

Види банківських комісій і принципи їх розрахунку

Штрафні санкції	<p>Передбачають нарахування і сплату штрафу та/або пені за невиконання умов кредитного договору.</p> <p>До штрафних санкцій, які розповсюджені в банківській практиці, належить плата:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за дострокове погашення кредиту; • несвоєчасне погашення кредиту або процентів за користування ним можуть нараховуватися штраф або пеня, на це потрібно звертати увагу, особливо коли формується графік погашення (якщо, приміром, зарплату вам виплачують 25-го, а кредит потрібно гасити до 20-го, необхідно на момент одержання кредиту обговорити зміну графіка, оскільки в разі затримки виплати грошей набувають чинності ці штрафні санкції); • невиконання умов кредитного договору (не поінформувавши банк про зміну місця проживання, відмовившись від щорічного страхування майна)
------------------------	---

Розділ 4. Кредит

Ефективна процентна ставка за кредит – це ставка процента, яку реально сплачує позичальник фінансовій установі за кредит з урахуванням прямих витрат на запозичення.

Ефективна процентна ставка розраховується як сума процентів за кредит і банківських комісій, поділена на середньозважену суму основного боргу за кредитом і помножена на зворотне відношення кількості місяців кредитування до загальної кількості місяців у році:

Ефективна

$$\text{процентна ставка} = \frac{\sum \%_{\text{кр}} + \sum \text{БК}}{\sum K_{\text{р}}} \times \frac{12}{N} \times 100\%$$

де $\sum K_{\text{р}}$ – середньозважена сума основного боргу за кредитом;

N – кількість місяців кредитування;

$\sum \%_{\text{кр}}$ – сума процентів за кредит;

$\sum \text{БК}$ – сума банківських комісій.

Розділ 4. Кредит

Середньозважена сума основного боргу за кредитом за умови щомісячного погашення кредиту рівними частками дорівнює середньоарифметичній сумі щомісячних залишків тіла кредиту, що визначається за формулою:

$$\sum K_p = \frac{(K \times (N + 1))}{2N}$$

де K – сума кредиту;

N – кількість місяців кредитування.

Розділ 4. Кредит

Сума процентів за кредит розраховується шляхом додавання щомісячних процентних витрат, які визначаються шляхом множення номінальної процентної ставки на суму основного боргу за кредитом у відповідному періоді.

$$\sum \%кр_i = r\%_i \times K_i \times \frac{t_i}{BS}$$

Де: $\sum \%кр$ – сума процентів за кредит;

$r\%$ – процентна ставка за i -м кредитом (річна);

K_i – сума i -го кредиту (у грошовому вираженні);

t_i – період кредитування за i -м кредитом (фактично дні);

BS – база розрахунку (360 чи 365 днів).

Розділ 4. Кредит

Розрахунок реальної процентної ставки, крім річної процентної ставки за кредит та банківських комісій, періодичності виплати процентів, строку кредиту, **враховує непрямі (пов'язані) витрати.**

Для розрахунку реальної процентної ставки за кредит необхідно знати загальну суму переплати.

Переплата – це сума коштів, яку переплатить клієнт, придбавши товар у кредит.

Переплата враховує прямі і непрямі витрати на запозичення.

Реальна процентна ставка розраховується як сума переплати, віднесена до середньозваженої суми основного боргу за кредитом.

$$\text{Процентна реальна ставка} = \frac{\sum \text{переплата за кредитом}}{\sum K_p} \times \frac{12}{N} \times 100\%$$

де $\sum K_p$ – середньозважена сума основного боргу за кредитом;

N – кількість місяців кредитування.

Розділ 4. Кредит

Переплата залежить від обраного методу погашення кредиту. У практичній діяльності фінансових установ використовуються два методи погашення кредиту і процентів за користування ним – **стандартний** та **ануїтетний**. Їх характеристику наведено на рисунку.

Розділ 5

Розрахунково- касові операції

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

ОБМІН ВАЛЮТ

Цю операцію хоча б раз в житті робив кожен дорослий росіянин. У банку, банкоматі або пункті обміну валют, тобто в дійсності теж в банку - через його банкомат або обмінний пункт. Гроші в цій ситуації виступають відразу в двох ролях: вони і засіб платежу, і товар. У відділенні банку здійснювати обмінні операції, звичайно, надійніше. Вас не обдурять. У банку не може не бути необхідної інформації, касового апарату і купюр потрібної гідності. Крім того, ви зможете вибрати той банк, де курс, тобто кількість однієї валюти, яке потрібно заплатити за іншу, потрібну вам, вигідніше.

Обмінні пункти для роботи з клієнтом, як правило, використовують кошти прості і дохідливі: металевий контейнер чи два слова - «покупка» та «продаж», а поруч величезні легко замінні цифри. Купівля в даному випадку - це курс, по якому банк купує валюту. Продаж - це курс, за яким банк продає валюту. Вони відрізняються, оскільки валютні операції повинні приносити банку прибуток. Різниця між цими курсами утворює **курсону різницю** - дохід банку. Тому банк зацікавлений в тому, щоб купувати валюту у населення дешевше, а продавати ту ж валюту - дорожче.

Громадянин, який прийшов міняти валюту, повинен дивитися на оголошення про курс, як в дзеркало: то, що для банку покупка, для нього продаж, і навпаки.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

КУРС ВАЛЮТ В ОЩАДБАНКЕ		02/20/2019	
Валюта	Обновлено	Покупка	Продажа
USD ▶	09:30	26.9500 ▼ -0.0500	27.3500 ▼ -0.1300
EUR ▶	09:30	30.0000 ▼ -0.0500	30.9500 ▼ -0.0500
RUB ▶	09:30	0.2600	0.4200

USD - це позначення валюти (долари США);
27,35 - курс продажу валюти;
26,95 - курс покупки валюти;
 $27,35 - 26,95 = 0,40$ - курсова різниця.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Наприклад

Вам потрібно обміняти 700 доларів на гривні.

Один банк пропонує курс покупки 27,00 грн. без комісії.

Інший банк пропонує курс покупки 27,30 грн., Комісія 2%.

Який банк можна бути обрати?

Рішення:

1) $27,00 \text{ грн.} \times \$ 700 = 18\,900 \text{ грн.}$ за обмін в першому банку.

2) $27,30 \text{ грн.} \times \$ 700 = 19\,110 \text{ грн.}$ за обмін в другому без урахування комісії.

$19\,110 - 2\% = 18\,727 \text{ грн.} 80 \text{ коп.}$ за обмін у другому з урахуванням комісії.

Таким чином перший банк пропонує кращі умови. У другому банку переваги більш вигідного курсу нівельовані за рахунок комісії за конвертацію.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Банківська комірка - це ваш персональний сейф. Причому не віртуальний, а справжнісінький, який можна відкрити, покласти в нього те, що ви вважаєте за потрібне, закрити і нікому нічого не говорити. Сейф-осередок - універсальне сховище. Вона вважається самим простим, надійним і конфіденційним способом зберігання цінностей. Правда, лежать вони там, як то кажуть, мертвим вантажем. Але зате за сімома печатками. Банківські сейфи знаходяться в депозитному сховищі під постійною охороною.

Основна перевага депозитарного осередку полягає в тому, що вас не торкнеться банкрутство банку, так як вимоги кредиторів банку не можуть бути звернені на вміст осередків. Банку належить лише сам сейф, а не те, що в ньому зберігається. І все ж у банківської комірки є два мінуси.

- Перший: «інфляції все гроші покірні».
- Другий: вміст комірки можна застрахувати

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

БАНКІВСЬКИЙ ПЕРЕКАЗ

Всі перекази можна розділити на два види: **безготівкові** та **на одержувача**. Безготівкові перекази - це електронна транзакція з одного рахунку на інший усередині банку або між банками. Швидкість таких переказів вимірюється банківськими днями. Вони, як правило, коротше звичайних робочих і тривають, наприклад, з 10.00 до 16.00. Саме в ці години даного дня банк виробляє платіжні операції, що датуються числом даного дня. Для різних розрахункових операцій банку потрібен різний час. Точно визначити його неможливо, тому в договорах вказується «протягом трьох банківських днів» або «протягом семи банківських днів».

При переказі на одержувача банк не відкриває рахунок. Він бере готівку у свого клієнта в Дніпрі і видає таку ж суму іншому своєму клієнту в Харкові. Такі перекази зручно відправляти як поштові. Укрпошта в даному випадку виступає як посередник, але не між клієнтами, а між клієнтом і банком. І якщо система працює без збоїв, клієнтові це не важливо. Саме такі перекази можна назвати грошовими, хоча в повсякденному житті грошовими ми називаємо будь-які банківські перекази.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Вартість цієї послуги:

- по-перше, залежить від наявності розвиненої філіальної мережі банку, що дозволяє банку переказувати кошти, не вдаючись до послуг третьої сторони;
- по-друге, залежить від кореспондентських відносин, встановлених з іншими банками;
- по-третє, залежить від швидкості переказу грошей. Територією України комісія зазвичай складає 1-3% від суми переказу, і, як правило, вона обмежена абсолютними величинами: не менше 7 гривень і не більше 100 гривень за переказ.

Перекази за кордон коштують дорожче - 10% від суми переказу. Територією України всі перекази здійснюються тільки в гривні. За кордон гроші можна переводити в іншій валюті.

З урахуванням активної міграції населення по всьому світу банківські перекази - досить популярне заняття. Виїжджають на заробітки українці переводять свої гроші додому рідним, які їх витрачають тут, чим сприяють розвитку економіки нашої Вітчизни.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Сучасні **дорожні чеки** відрізняються від середньовічних лише тим, що друкуються вони не на пергаменті, а замість відбитка пальця власник ставить свій підпис. Причому двічі: коли власник отримує чек і коли він його пред'являє там, де хоче розплатитися або отримати готівку.

Фактично дорожні чеки - це персональні гроші. Вони належать тільки тому, чий підпис стоїть на чеках. І розплатитися ними може тільки безпосередній власник або та людина, якій він це доручив.

Банк при видачі дорожнього чека бере на себе зобов'язання сплатити витрати в ресторані, готелі або будь-якому іншому місці, де ця людина надумає розплатитися дорожнім чеком. Банк, який приймає чек, повинен спочатку все перевірити. У центрі авторизації чеків він з'ясовує, чи не знаходиться чек в списку втрачених або вкрадених. Потім операціоніст банку повинен вивчити при собі посвідчення особи, попросити розписатися і потім порівняти особистий підпис зі зразком.

Тільки тоді банк видасть гроші з дорожнього чеку.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Простий і надійний захист від шахрайства! Щоб отримати гроші по вкраденому дорожньому чеку, треба підробити підпис, паспорт, та ще встигнути це до того, як господар виявить пропажу.

- У дорожніх чеків практично немає слабких місць. Вкрадені, втрачені і навіть знищені, вони відновлюються банком, який їх видав, як правило, протягом доби. Банк за послугу з ведення вашого чека бере комісію від 2,5% до 5%.
- Ще одна безсумнівна перевага дорожнього чека полягає в тому, що він безстроковий. Дорожній чек номіналом 100 доларів і через сто років буде обмінаний на 100 доларів.

Дорожні чеки при виїзді за кордон необхідно вносити в митну декларацію. У деяких країн довіру до них настільки високо, що тільки дорожні чеки приймаються посольствами цих країн в якості підтвердження фінансової спроможності в'їжджаючих при видачі йому візи.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Пластикова картка – це платіжний інструмент, який надає особі, що нею користується, можливість безготівкової оплати товарів та/або послуг, а також отримання готівки у відділеннях (філіях) банків і банкоматах.

Пластикова картка дозволяє мати доступ до грошей 24 години на добу, 7 днів на тиждень. На відміну від паперових грошей, вона може бути прийнята до сплати за товари та послуги практично в будь-якій країні світу без попередньої конвертації грошей, що є на картці, у місцеву валюту, при цьому конвертація проводиться автоматично.

Використання платіжної картки набагато зручніше, надійніше і, звичайно ж, безпечніше від готівки:

- загублену або вкрадену платіжну картку можна протягом кількох хвилин заблокувати, а загублену або вкрадену готівку не повернеш;
- платіжна картка захищена *PIN*-кодом, що відомий тільки вам. У разі крадіжки злодієві не вдасться зняти готівку, оскільки після 3-х неправильних спроб уведення *PIN*-коду картка буде вилучена банкоматом;
- власник картки зможе встановити ліміт витрати коштів, що не дозволить витратити велику суму коштів;
- при перетині кордону власникові картки не потрібно декларувати суму на картці.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Кредитна картка дозволяє її власникові отримувати кредит при оплаті товарів або послуг, вартість яких вища, ніж залишок на банківському рахунку, що прив'язаний до картки. Виданий кредит повинен бути погашений протягом визначеного терміну.

Власник **дебетової картки** зможе оплачувати придбання товарів чи послуг, а також отримувати готівку в банкоматах тільки в межах суми, що є на картковому рахунку.

Як кредитні, так і дебетові картки можуть бути *індивідуальними* і *корпоративними*. Виділяють також магнітні та чипові картки. **Магнітна картка** на зворотному боці містить магнітну смужку, де записуються дані про її власника. На картці відсутня інформація про кількість коштів на картковому рахунку клієнта. Вона слугує лише засобом ідентифікації клієнта і має «ключ» безпосередньо до рахунку клієнта.

Чипова картка має, замість магнітної смуги, мікросхему для проведення основних операцій з картою через електронні канали. Вбудована в них мікросхема (чип) є засобом зберігання інформації, яка записується, а потім може оновлюватися в момент проведення операції з картою. Картка сама зберігає в пам'яті суму безготівкових коштів, які були попередньо внесені її власником.

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Будова магнітної пластикової картки

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Будова чипової
пластикової картки

Розділ 5. Розрахунково-касові операції

Банківські картки можна також поділити за платіжними системами або асоціаціями карток, у рамках яких відбувається обслуговування карток. Найбільш поширеними у світі є картки таких систем: **VISA, EuroCard/MasterCard і American Express (AMEX)**.

Одна картка може підтримуватися і обслуговуватися тільки однією платіжною системою.

Є ще така особливість кредитних карток різних систем, як поділ їх на класи. У **VISA** є два основні класи – це **Classic** і **Gold**. **MasterCard** – **Standart** і **Gold**, **American Express** – **Mass** і **Gold**. Відповідно картки класу **Gold** належать до карток високого класу і надають своїм власникам чимало привілеїв. Вибір кредитної картки того чи іншого класу суттєво впливає на величину страхового депозиту, що вноситься на рахунок. В іншому різниця між класами головним чином зводиться до питання престижності. Крім основних класів, також можуть випускатися картки класів **Platinum, Silver, Basic** та низки інших.

Розділ 6
Цінні папери

Розділ 6. Цінні папери

Фондовий ринок - це місце, де продаються і купуються цінні папери. Дійові особи - бізнес та інвестори. І той і інші можуть виступати як в ролі продавців, так і в ролі покупців. Бізнес-продавець пропонує свої цінні папери інвесторам. Інвестори-покупці торгуються за найприбутковіші і найменш ризиковані папери. Бізнес-покупець купує цінні папери інших компаній. Інвестор-продавець реалізує свої цінні папери на максимально вигідних для себе умовах.

Розділ 6. Цінні папери

Боргові папери нагадують депозит: я даю в борг гроші з тим, щоб після закінчення певного терміну одержати їх назад з певним доходом.

Пайові папери дають мені право на «шматочок» (частку) компанії, а значить, і на частина (частку) прибутку цієї компанії. Термін таких паперів не визначено, він триває до тих пір, поки я ними володію. Дохід може бути дуже високим, а може - і неприємно низьким, тобто теж не визначений заздалегідь. До боргових паперів відносяться **векселі** та **облігації**. Пайові папери називаються **акціями**. І ті й інші торгуються на фондовому ринку. Бізнесу вони необхідні для залучення капіталу. Інвестору - для отримання доходу. На прикладі компанії, що виробляє велосипеди, розглянемо, звідки беруться цінні папери.

Розділ 6. Цінні папери

За формою випуску розрізняють цінні папери:

- **а) іменні** — права, посвідчені цінним папером, належать особі, зазначеній у цінному папері. Іменні цінні папери не підлягають передачі або передаються шляхом повного індосаменту (передавальним записом, який засвідчує перехід прав за цінним папером до іншої особи). Форма випуску іменних цінних паперів визначається емітентом, затверджується ДКЦПФР при реєстрації випуску та є підставою для взяття цих цінних паперів на обслуговування НДС як іменних цінних паперів у документарній формі, іменна ідентифікація власників яких здійснюється на підставі облікового реєстру рахунків власників у зберігача;
- **б) на пред'явника** — права, посвідчені таким цінним папером, належать пред'явникові цінного папера. Цінні папери на пред'явника обертаються вільно. Для передачі іншій особі прав, посвідчених цінним папером на пред'явника, достатньо вручити цінний папір цій особі;
- **в) ордерні** — права, посвідчені таким цінним папером, належать особі, зазначеній у цінному папері, яка може сама здійснити ці права або призначити своїм розпорядженням (наказом) іншу уповноважену особу. Права, посвідчені ордерним цінним папером, передаються шляхом вчинення на цьому папері індосаменту. Індосант (фізична або юридична особа, яка є власником ордерного цінного папера і вчиняє індосамент) відповідає за наявність і здійснення цього права. Згідно з індосаментом до особи, якій (або у розпорядження якої) передаються права, посвідчені цінним папером (індосата), переходять усі ці права. Індосамент може бути бланковим (без зазначення особи, щодо якої має бути здійснене виконання зобов'язань) або ордерним (із зазначенням такої особи).

Розділ 6. Цінні папери

- **пайові** — посвідчують участь їх власника у статутному капіталі (крім інвестиційних сертифікатів), надають власнику право на участь в управлінні емітентом і отримання частини прибутку, зокрема у вигляді дивідендів, та частина майна у разі ліквідації емітента. До пайових цінних паперів відносяться акції та інвестиційні сертифікати;
- **боргові** — посвідчують відносини позики і передбачають зобов'язання емітента сплатити у визначений строк кошти відповідно до зобов'язання. Боргові цінні папери не надають їх власникам прав на участь в управлінні справами емітента. До категорії боргових документів належать ті, що свідчать про наявність між організацією-емітентом та власником цінних паперів кредиторсько-дебіторських відносин і включають облігації підприємств, державні облігації України, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання, ощадні (депозитні) сертифікати і векселі;

Розділ 6. Цінні папери

- **іпотечні** — цінні папери, випуск яких забезпечено іпотечним покриттям (іпотечним пулом) та які засвідчують право власників у межах одного випуску (щодо емітента) на отримання від емітента належних їм коштів у встановлений строк відповідно до вимог. До іпотечних цінних паперів відносяться іпотечні облігації (звичайні та структуровані), іпотечні сертифікати (з фіксованою дохідністю та сертифікати участі), заставні, сертифікати ФОН;
- **приватизаційні** — посвідчують право власника на безоплатне одержання у процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду та земельного фонду;
- **похідні** — цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж: протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових або товарних ресурсів;
- **товаророзпорядчі** — цінні папери, які надають їхньому держателю право розпоряджатися майном, вказаним у цих документах. До розпорядчих цінних паперів відносяться прості та складські свідоцтва, коносаменти, вантажні свідоцтва і заставні.

Розділ 6. Цінні папери

У світовій практиці основними видами привілейованих акцій є:

- **кумулятивні** — дають право не тільки на поточний дивіденд, а й на раніше не виплачений дивіденд з якихось причин;
- **некумулятивні** — неоголошені дивіденди не накопичуються і втрачаються;
- з часткою участі у прибутках (випускаються рідко) — дають право на додаткові дивіденди, якщо дивіденди за простими акціями більші;
- **конвертовані** — дають право їхнім власникам обмінюватись на певну кількість звичайних акцій тієї ж компанії. На біржі ціна на прості (неконвертовані) привілейовані акції більш стабільна, ніж на звичайні. Ринкова ціна конвертованих привілейованих акцій менш стабільна, ніж простих привілейованих. Причина в тому, що перші завжди пов'язані із звичайними акціями, в які вони можуть бути переведені за рішенням їхнього власника;
- **з регульованими дивідендами** — дивіденди не є фіксованими, а регулюються періодично залежно від рівня доходу АТ і доходності інших цінних паперів;
- **префакції (відзивні)** — АТ залишає за собою право викупити акції з надбавкою до номінальної вартості. Для цього створюється викупний фонд, але якщо розмір фонду виявляється недостатнім для викупу акцій, їх погашення не відбувається; поверненість зручна для компанії, але не для інвесторів;
- **ретрекативні** — власник має право погасити у визначений момент за визначеною ціною. Умови вилучення їх встановлюються при підготовці їх випуску;
- **прямі привілейовані** — із звичайними привілеями щодо активів і дивідендів;
- **із змінюваним або плаваючим курсом** — дивідендні платежі змінюються залежно від рівня відсотків;
- **підпорядковані** — деякі АТ випускають привілейовані акції різних класів з різними правами стосовно активів і дивідендів. Підпорядкована акція нижчого класу дає власникам менше прав, ніж привілейована акція цього ж товариства вищого класу.

Розділ 6. Цінні папери

Залежно від ризику та очікуваної дохідності на світовому фінансовому ринку виділяють акції:

- **з блакитними корінцями** — найбільш солідних і великих корпорацій;
- **дохідні** — дивіденди за якими перевищують середній рівень;
- **зростання** — акції корпорацій, що стрімко розвиваються і доходи яких вищі від середнього рівня, проте дивідендні виплати невисокі;
- **циклічні** — ціна яких змінюється відповідно до змін в економіці; в основному це акції базових галузей економіки — коли відбувається підйом у галузі — інвестори купують акції, а коли спад — продають;
- **спекулятивні** — акції молодих і маловідомих компаній;
- **захищені (антициклічні)** — акції, ціна на які досить стабільна навіть при спадах в економіці та ін.

Розділ 6. Цінні папери

Види цін акцій	Характеристика ціни
Номінальна	Позначається на бланку акції та є вартістю однієї частки, на яку розподілений увесь статутний капітал АТ
Емісійна	Ціна, за якою продаються емітентом безпосередньо або через посередників при їх випуску
Балансова	Встановлюється за балансовими документами емітента
Ринкова	Ціна акцій певного емітента на кожний момент ринкової операції; встановлюється на основі укладених угод на конкретні акції та коливається залежно від попиту і пропозиції на них у конкретному місці і в конкретний час

Розділ 6. Цінні папери

**СЕРТИФІКАТ
ІМЕННИХ АКЦІЙ**

Код випуску цінного папера _____

Серія _____ № _____

(категорія цінного папера)
(кількість акцій)

Дата випуску _____ Номінальна вартість однієї акції _____ гривень
(об'єднані в одиниці) (назва акції)

Кількість акцій, що випущені _____ штук
(цифрами та прописом)

Статутний фонд _____ гривень
(цифрами та прописом)

є власником іменних акцій в кількості _____ штук
(цифрами та прописом)

на загальну номінальну вартість _____ гривень
(цифрами та прописом)

Строк виплати дивідендів _____

М.П. _____ М.П. _____

vera-2012
newauction.com.ua

Microsoft®
INCORPORATED UNDER THE LAWS OF THE STATE OF WASHINGTON

MS 614473

CUSIP 594918 10 4

This Certifies that

MS 614473	ROY A CAMPBELL	1*****
0419	324 SUMMIT WEDGE	*1*****
MSB.F000024	HURRICANE MV 25526-9211	**1*****
CAMPBELL-		***1*****
ROY-80000		****1*****

is the registered holder of *****

FULLY PAID AND NON-ASSESSIBLE SHARES OF THE COMMON STOCK OF
MICROSOFT CORPORATION

transferable on the books of the Corporation by the holder hereof, in person or by duly authorized attorney, upon surrender of this certificate properly endorsed. This certificate is not valid until countersigned and registered by the Transfer Agent and Registrar.

Witness the facsimile seal of the Corporation and the facsimile signatures of its duly authorized officers.

Date: 04/19/03

William J. Baker SECRETARY
Steven A. Ballmer PRESIDENT AND CHIEF EXECUTIVE OFFICER

MICROSOFT CORPORATION
CORPORATE SEAL
1997
WASHINGTON

Розділ 6. Цінні папери

До емісійних ознак належить й емісійна ціна акції — її ціна на первинному ринку. Крім емісійної ціни, розрізняють також і ринкову вартість акції або її курс. Класична формула **курсу акції** при її **первинному** розміщенні має такий вигляд:

$$КА = \frac{\text{Див.}}{\text{Д б. д.}} \times 100\% = \frac{\text{ЧП}}{Н} \times 100\%$$

- де КА — курс акції; Див. — дивіденд; Д б.д. — дохідність банківських депозитів; ЧП — чистий прибуток; Н — норма дивідендних виплат.
- Формула порівнює можливі доходи від розміщення грошей: а) у цінні папери і б) на банківський депозит. Вартість акції повинна відповідати дивіденду від суми, що покладена на депозит. У такому разі курс акції матиме вигляд:

$$КА = \text{Ном.} + 3П$$

- де Ном. — номінал акції; 3П — засновницький прибуток

Розділ 6. Цінні папери

Коефіцієнт ринкової кон'юнктури зіставляє платоспроможний попит на дані акції та обсяг їх пропозиції і дорівнює співвідношенню :

$$\text{Коеф. р. к.} = \frac{O_{\text{п.п.}}}{O_{\text{п.}}}$$

- де $O_{\text{п.п}}$ — обсяг платоспроможного попиту на дані акції; $O_{\text{п.}}$ — обсяг їх пропозиції.

Коефіцієнт ринкової кон'юнктури (К р.к.) демонструє обґрунтованість ринкового котирування. Якщо:

- а) $K_{\text{р.к.}} = 1$ — це означає, що встановлений емітентом курс акцій правильний і дає можливість реалізувати весь випуск і отримати запланований засновницький прибуток;
- б) $K_{\text{р.к.}} < 1$ — передбачається завищення курсу, а відповідно, і недорозміщення випуску та недоотримання засновницького прибутку;
- в) $K_{\text{р.к.}} > 1$ — емітент недооцінив акції, є потенціал приросту вартості.

Розділ 6. Цінні папери

Відсотки за облігаціями, купонні виплати розраховують за розробленою методикою. Відсотки за облігаціями відносяться на витрати компанії, виплачуються не тільки при можливій відсутності прибутку, а й у разі збитковості підприємства. Розмір купонних виплат визначається за формулою:

$$КВ = \frac{Ном \times Кв}{100\%},$$

- де КВ — розмір купонних виплат; Ном. — номінальна ціна облігації; Кв — купонний відсоток.

Купонні виплати здійснюються за купонами, доданими до облігації. Купони нумеруються, кожний з них призначений для виплати відсотка за певний час, при виплаті — їх відрізають. Купони пред'являються для оплати самому емітенту, гаранту (поручителю) випуску або уповноваженому фінансовому посереднику.

Розділ 6. Цінні папери

Облігація, як і акція, продається і купується на ринку і має **ринковий курс**, який розраховується за формулою:

$$PK = \frac{P_{цо}}{Ном.} \times 100\% \quad (1)$$

- де PK — ринковий курс облігації; P_{цо} — ринкова ціна облігації, грн.
Звідси, ринкова ціна облігації дорівнює:

$$P_{цо} = \frac{Ном. \times PK}{100\%}, \quad (2)$$

Курс і ціна облігації пов'язані з рівнем прибутковості будь-якого іншого альтернативного способу вкладення капіталу: банківського відсотка, державних боргових зобов'язань та ін. Із урахуванням даних чинників ринкова ціна облігації буде дорівнювати:

$$P_{цо} = Ном. \times \frac{(1+Д_о)^n}{(1+Д_а)^n} \times 100\% \quad (3)$$

- де Д_о — прибутковість облігації — купонний відсоток за облігацією (у сотих частках відсотка); Д_а — прибутковість альтернативних вкладень капіталу (у сотих частках відсотка); n — кількість років, що залишилася до погашення облігації.

Спрощену ринкову ціну облігації можна подати у такий спосіб:

$$P_{цо} = Ном. + C \times n \quad (4)$$

- де C — сума річних купонних виплат за облігацією.

Розділ 6. Цінні папери

Купон № 3 на виплату, починаючи з 09 квітня 2014 року, доходу за казначейським зобов'язанням України в розмірі 23 долари США

Серія А № 000000

Купон № 4 на виплату, починаючи з 08 жовтня 2014 року, доходу за казначейським зобов'язанням України в розмірі 23 долари США

Серія А № 000000

Купон № 1 на виплату, починаючи з 10 квітня 2013 року, доходу за казначейським зобов'язанням України в розмірі 23 долари США

Серія А № 000000

Купон № 2 на виплату, починаючи з 09 жовтня 2013 року, доходу за казначейським зобов'язанням України в розмірі 23 долари США

Серія А № 000000

Розділ 6. Цінні папери

Розділ 6. Цінні папери

У світовій практиці використовується кілька способів встановлення цін на фондові папери. Курс може встановлюватися на рівні:

- курсу біржового дня укладання угоди;
- курсу останнього біржового дня для даного виду цінних паперів, тобто курсу на момент виконання угоди;
- курсу будь-якого раніше обумовленого біржового дня (в інтервалі часу між днем укладання угоди та днем закінчення розрахунків за нею);
- максимальної ціни продажу або мінімальної ціни купівлі.

Названі форми фондових операцій потребують певних умов їх виконання. Зміст і характер операцій багато в чому визначаються позиціями, котрі займають сторони угоди, а також різноманітними способами прояву цих позицій та інтересів продавця й покупця цінних паперів. Від вибору того чи іншого способу залежить вид фондової операції. Для ілюстрації розглянемо два такі види: продаж позичених цінних паперів, купівля з частковою оплатою позиченими коштами.

Розділ 6. Цінні папери

У першій з названих видів угод — “продаж позичених цінних паперів” — беруть участь три особи:

- а) гравець на зниженні, тобто “ведмідь”;
- б) кредитор (в особі брокера або банку);
- в) третя особа (другий брокер або інвестор).

Угода складається з операцій, що здійснюються в різний час і які ми умовно назвемо “перший момент” і “другий момент”. У проміжку між ними очікується зміна ціни на певний вид цінних паперів, наприклад, акції певної компанії.

Угода має дозволений правилами спекулятивний характер, і її сенс полягає в тім, щоб отримати певний дохід у вигляді різниці між цінами продажу й купівлі акцій. Головна дійова особа цієї угоди — “ведмідь”. Він розраховує на те, що у вказаний проміжок часу ціна на акції даної компанії знизиться. Відтак “ведмідь” позичає пакет акцій у кредитора, наприклад, у брокера, який готовий дати цінні папери в борг (напрокат) за певну винагороду (премію). Узявши акції в борг, “ведмідь” тут же продає їх третій особі за ціною, наприклад, 100 грн. за весь пакет акцій (перший момент).

Розділ 6. Цінні папери

Далі події розвиваються так. Припустімо, прогноз “ведмедя” був слушним і ціна акцій упала до 80 грн. за пакет. Тоді “ведмідь” купує ті самі акції, але вже не за 100, а за 80 грн. Куплені акції він повертає кредиторіві.

Отже, в перший момент “ведмідь” був продавцем, а третя особа — покупцем акцій, але в другий момент вони міняються ролями: третя особа стає продавцем, а “ведмідь” — покупцем акцій. Унаслідок цих операцій “ведмідь” матиме дохід $100 - 80 = 20$ грн. Якщо винагорода, виплачена кредиторіві, дорівнює 2 грн., то чистий дохід становитиме $20 - 2 = 18$ грн.

Зрозуміло, що успіх “ведмідь” матиме тільки за певних умов:

- по-перше, потрібен кредитор, котрий погодився б дати “ведмедю” акції в борг;
- по-друге, потрібна третя особа, яка спочатку (в перший момент) погодиться купити у “ведмедя” акції (напевне, це буде “бик”, котрий сподівається на підвищення ціни акції), а потім (у другий момент) продасть їх йому;
- по-третє, якщо й справді станеться зниження ціни на дані акції згідно зі сподіваннями “ведмедя”;
- по-четверте, якщо винагорода кредитора не перевищуватиме різниці між ціною продажу і купівлі акцій.

Розділ 6. Цінні папери

- Інший механізм має угода “купівля з частковою оплатою позиченими коштами”. Цей вид угоди має те спільне з попередньою, що в ній беруть участь також три сторони, є два моменти часу, змінюється ціна акції і дозволено спекуляцію. Проте головна дійова особа тут уже не “ведмідь”, що грав на зниженні ціни, а “бик”, який грає на її підвищенні. “Бик” прогнозує, що у вказаний проміжок часу ціна на акції певної компанії зросте.

Відтак “бик” бере в борг гроші у кредитора для часткового і навіть для повного покриття своїх витрат для запланованої купівлі акцій (у назві цього виду угоди слово “частковий” можна опустити). На ці гроші (з додачею власних грошей за потреби) “бик” купує акції у третьої особи, наприклад, за ціною 100 грн. (перший момент).

Припустімо, прогноз “бика” справдився і ціна акції піднялася до рівня 120 грн. Тоді “бик” продає ці акції (вже за новою ціною) і одержані від продажу гроші використовує для повернення боргу (другий момент).

Розділ 6. Цінні папери

Як бачимо, в перший момент “бик” був покупцем акцій, а третя особа — продавцем. У другий момент вони міняються ролями.

Дохід “бика” виникає за рахунок різниці цін ($120 - 100 = 20$ грн.), щоправда, з цього треба відрахувати винагороду кредиторів.

На відміну від операції “продаж” операція “купівля” має не одне коло руху цінностей, а два — рух грошей між кредитором і “биком” і рух акцій між “биком” і третьою особою. Для “бика” (так само, як і для “ведмедя”) потрібні певні умови для отримання доходу від цієї фондової операції: згода на участь у ній усіх сторін, зростання цін і винагорода кредитору не більша, ніж дохід “бика”.

Розділ 6. Цінні папери

Операції з продажу цінних паперів, узятих у борг

Момент часу	Ціна акцій, грн	Дії			
		кредитора	“ведмедя”		третьої особи
		відносно “ведмедя”	відносно кредитора	відносно третьої особи	відносно “ведмедя”
Перший	100	Передає акції в борг	Бере акції в борг	Продає акції	Купує акції
Другий	80	Одержує акції для погашення боргу	Повертає акції для погашення боргу	Купує акції	Продає акції

Операція з купівлі цінних паперів із частковою оплатою позиченими коштами

Момент часу	Ціна акцій, грн.	Дії			
		кредитора	“бика”		третьої особи
		відносно “бика”	Відносно кредитора	відносно третьої особи	Відносно “бика”
Перший	100	Надає позичку	Бере гроші в борг	Купує акції	Продає акції
Другий	120	Одержує борг	Віддає борг	Продає акції	Купує акції

Розділ 6. Цінні папери

Боргові цінні папери, так само як і депозити, обіцяють фіксований дохід через певний термін. Найпростішим видом таких паперів є вексель. Вексель дуже схожий на боргову розписку. Наприклад, захоплюється риболовлею Федір захотів купити човен. Він попросив у борг 100 000 гривень у одного Степана, такого ж завзятого рибалки. Степан, звичайно, погодився, але попросив розписку в тому, що Федір зобов'язується повернути борг протягом одного місяця. Федір купив човен, покликав Степана на риболовлю, а через місяць не тільки повернув борг, але і ошчасливив одного двома шикарними щуками. Якби Федір і Степан займалися не риболовлею, а фінансами, то їх відносини були б приблизно такими ж. Тільки називалися б вони по-іншому.

Федір - **емітент**. Він випускає (емітує) вексель.

Степан - **кредитор**. Він дає гроші в борг - купує вексель.

100 000 гривень - це номінал векселя.

Дві щуки - це дохід кредитора.

Розділ 6. Цінні папери

На відміну від Степана, інвестори хочуть одержати не рибу, а прибуток від своїх вкладень. Тому вексель купується за ціною нижче номіналу, тобто з дисконтом. Різниця між ціною покупки і номіналом - це і є прибуток, заради якої інвестор купує вексель.

Наприклад, ви купили вексель номіналом в 100 000 гривень за ціною 90 000 гривень. Термін погашення - 1 рік. Ваш дохід в кінці року – 10 000 гривень, а прибутковість (у відсотках від вкладеної суми) – $10\,000 : 90\,000 = 0,1111$ (11,11%)

Розділ 6. Цінні папери

Простий, вексель містить просте, нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця заплатити власнику векселя після зазначеного терміну певну суму.

Переказний вексель (тратта) містить письмову вказівку векселетримача (трасант), що адресована платнику (трасату), заплатити третій особі (ремітенту) певну суму грошей у визначений термін. Термін обороту тратти — до 90 днів. Переказний вексель повинен мати акцепт — зобов'язання платника (трасата) оплатити цей вексель (тратту) при настанні вказаного в ньому терміну. За допомогою акцепту особа, що вказана у векселі як платник, стає акцептантом, тобто головним вексельним боржником.

Акцептант відповідає за оплату векселів зазначений термін, і у разі несплати власник векселя може подати позов проти акцептанта. Акцептовані банками векселі використовуються при наданні банками позик один одному. Можливий облік (нотація) тратти — її продаж комерційному банку до настання терміну платежу. При цьому необхідний аваль — гарантія платежу авалістом (в даному випадку комерційним банком) за траттою. Передача векселів здійснюється за допомогою індосаменту - передатного напису.

Розділ 6. Цінні папери

ПЕРЕКАЗНИЙ ВЕКСЕЛЬ

Серія AA 0000255

(валюта) (сума цифрами)

(місце складання) (дата складання)

" " 20 р. **заплатіть проти цього переказного векселя наказу**

(найменування того, кому або за наказом кого платіж повинен бути здійснений)

(валюта) (сума словами)

Платник (трасат) (найменування) (точна адреса)

Підлягає сплаті в

(місце платежу)

(найменування банківської установи)

Підпис і точна адреса трасанта
ідентифікаційний номер (код)

АКЦЕПТОВАНО

ПІДПИС ПЛАТНИКА

Як аналіст за

Державний КОС № 228/01 м. 2015с. 1.30900

ПРОСТИЙ ВЕКСЕЛЬ

Серія AA 0359750

(валюта) (сума цифрами)

(місце складання) (дата складання)

" " 20 р. **ми заплатимо проти цього простого векселя наказу**

(найменування того, кому або за наказом кого платіж повинен бути здійснений)

(валюта) (сума словами)

Підлягає сплаті в

(місце платежу)

(найменування банківської установи)

Підпис і точна адреса векселедавця
ідентифікаційний номер (код)

Як аналіст за

Державний КОС № 228/01 м. 2015с. 1.67000

Розділ 6. Цінні папери

РИЗИКИ АКЦІЙ І КЕРУВАННЯ НИМИ

Ціновий ризик

Фондовий ринок схожий на наше життя. Він ніколи не стоїть на місці. На ціну акції може вплинути безліч чинників: стан справ всередині компанії, загальноекономічна ситуація в країні, зміна світових цін на нафту і навіть загроза глобального потепління. Ціна акцій постійно коливається, і це не тільки підступи жадібних спекулянтів. Ціна акцій відображає новини, які надходять на ринок і можуть вплинути на прибуток компанії. Гарна новина рухає ціну вгору, а погана - вниз. Оскільки майбутнє передбачити не можна, інвестори не можуть точно спрогнозувати майбутню ціну акції.

Управління ціновим ризиком.

Перший спосіб: не робити ставку на одну компанію, навіть якщо вона входить в число вибраних «блакитних фішок». Краще вкласти в акції різних компаній, тобто диверсифікувати свій портфель. Це дозволить знизити ризики, але не виключить їх, адже більшість акцій рухаються разом з ринком - вгору або вниз. Тому другий спосіб: вибирати акції компаній, які в меншій мірі залежать від загальної динаміки ринку. Зокрема, такими є компанії, що виробляють товари першої необхідності (ліки, продукти харчування, зв'язок і т. і.).

Розділ 6. Цінні папери

Ризик контролю (корпоративного управління)

Корпорації (акціонерні товариства) теж схожі на наше життя. У кого більше грошей (акцій), той і головний. Мажоритарний акціонер тримає компанію під контролем. У міноритарних акціонерів набагато менше можливостей. І хоча за законом компанія не повинна дискримінувати своїх міноритаріїв, на практиці контролюючі акціонери часто приймають рішення, не вигідні для власників невеликого пакета акцій.

Управління ризиком контролю.

Найпростіший спосіб - стати мажоритарним акціонером (жарт). Більш реальний спосіб - уникати компаній, відомих своїм недружнім ставленням до міноритарних акціонерів. Наприклад, ті компанії, які не виплачують дивіденди, не інформують міноритаріїв про суттєві події, не запрошують їх представників до ради директорів. Навпаки, компанії, які торгуються на Заході і залучають іноземних інвесторів, як правило, дотримуються високих стандартів корпоративного управління. Але навіть це не гарантує відсутності ризиків, а тому акціонерам потрібно завжди тримати руку на пульсі - стежити за інформацією про компанії і аналізувати її.

Розділ 7

Пайові інвестиційні фонди

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Позитивні риси спільного інвестування

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Інвестиційні фонди України або інститути спільного інвестування в Україні за своєю організаційно-правовій формі діляться на:

- **корпоративні** інвестиційні фонди;
- **пайові** інвестиційні фонди.

Корпоративні та пайові інвестиційні фонди, в свою чергу, в залежності від порядку здійснення діяльності діляться на:

- **відкриті** інвестиційні фонди;
- **закриті** інвестиційні фонди;
- **інтервальні** інвестиційні фонди.

Відкриті і інтервальні інвестиційні фонди в залежності від терміну, на який вони створюються, діляться на:

- **термінові** відкриті / інтервальні інвестиційні фонди;
- **безстрокові** відкриті / інтервальні інвестиційні фонди.

Закриті інвестиційні фонди поділяються на:

- **диверсифіковані** закриті інвестиційні фонди
- **недиверсифіковані** закриті інвестиційні фонди

Недиверсифіковані інвестиційні фонди, в свою чергу, можуть бути **венчурними** та **невенчурними**.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Характеристика	Корпоративний інвестиційний фонд	Пайовий інвестиційний фонд
Організаційно-правова форма	Є юридичною особою, створюється у формі публічного акціонерного товариства, більше 70% середньорічної вартості активів – цінні папери	Не є юридичною особою, активи належать інвесторам на праві спільної часткової власності
Можливість участі вкладників в управлінні фондом	Є, органами управління є: загальні збори акціонерів і наглядової ради	Ні, але якщо кошти залучаються шляхом розміщення приватної пропозиції, вкладники можуть створювати наглядову раду
Хто може бути учасником інвестиційного фонду?	Фізичні та юридичні особи, в венчурних фондах - тільки юридичні особи	Фізичні та юридичні особи, в недиверсифікованих - тільки юридичні особи
Взаємини з компанією з управління активами	Договірні (договір про управління активами)	Створюються компанією з управління активами
Які цінні папери емітує	Прості іменні акції (емітент - КІФ)	Інвестиційні сертифікати (емітент - КУА)
Можливість отримання дивідендів	Є	Є тільки в закритих ПІФах
Заміна КУА та ліквідація	Комісія по цінним бумагам та фондового ринку може в судовому порядку ініціювати процедуру ліквідації. Рішення про заміну КУА приймається загальними зборами акціонерів.	Комісія по цінним бумагам та фондового ринку може прийняти рішення про заміну КУА або ліквідації фонду. З моменту прийняття рішення про ліквідацію припиняється розміщення і випуск інвестсертифікатів
Черговість задоволення вимог вкладників при ліквідації	Перша черга - акціонери, які не є засновниками	Перша черга - вкладники, які подали заяви про викуп інвестсертифікатів до моменту прийняття рішення про ліквідацію; інші вкладники - тільки четверта черга

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Переваги вкладень у відкритий пайовий інвестиційний фонд в Україні:

- невисокий ризик (законодавством встановлені жорсткі вимоги до структури активів і обмеження по об'єктах інвестування);
- можливість викупу цінних паперів в будь-який момент;
- як правило, невисокий розмір винагороди КУА;
- невисока номінальна вартість інвестсертифікатів (хоча іноді встановлюється мінімальна кількість сертифікатів для інвестування).

Недоліки вкладень у відкриті пайові інвестиційні фонди:

- невисока прибутковість у порівнянні з іншими типами інвестфондів;
- обмежений обіг цінних паперів відкритих інвестфондів.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Переваги вкладень в інтервальний пайовий інвестиційний фонд в Україні:

- невисокий ризик (згідно із законодавством, можуть бути тільки диверсифікованими);
- прибутковість трохи вище, ніж у відкритих інвестиційних фондах;
- законодавчо не обмежена обіг цінних паперів таких інвестиційних фондів.

Недоліки вкладень в інтервальні пайові інвестиційні фонди:

- можливість викупу цінних паперів надається тільки в строго певні дні, саме цей день може випасти в розпал кризи;
- раніше акумулювали приватизаційні сертифікати і створювалися саме для цих цілей, зараз не настільки цікаві для інвесторів.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Переваги вкладень в **закритий пайовий інвестиційний фонд** в Україні:

- найвища прибутковість у порівнянні з іншими типами інвестфондів;
- вільний обіг цінних паперів на ринку.

Недоліки вкладень в закриті пайові інвестиційні фонди:

- найвищі ризики (закриті інвестиційні фонди, як правило, є недиверсифікованими);
- викуп цінних паперів фондом проводиться тільки після закінчення терміну його дії;
- виплачуються в кінці терміну дивіденди можуть не встигнути за інфляцією;
- номінальна вартість цінних паперів вище, ніж в інвестфондах інших типів;
- винагорода і премія КУА, як правило, вище, ніж в фондах інших типів.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Характеристика	Відкритий інвестиційний фонд	Інтервальний інвестиційний фонд	Закритий інвестиційний фонд
Викуп цінних паперів	У будь-який робочий день; може бути встановлено мінімальну кількість цінних паперів, що придбаваються інвестором	В визначені проспектом емісії дні, але не рідше, ніж раз на рік	Після закінчення терміну, на який був створений інвестиційний фонд
Термін існування	Можуть бути терміновими і безстроковими		Можуть бути тільки терміновими
Диверсифікація	Можуть бути тільки диверсифікованими		Можуть бути диверсифікованими і недиверсифікованими (венчурними та невенчурних)
Структура активів	Не менш 10% - грошові кошти, для диверсифікованих - тільки цінні папери і грошові кошти, з них не більше 20% цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі		Ті ж вимоги для диверсифікованих, для недиверсифікованих - НЕ більше 50% цінних паперів, що не допущені до торгів на фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі + нерухомість; для венчурних - 100% цінних паперів можуть бути не допущені до торгів, в структуру активів можуть включатися боргові зобов'язання
Визначення вартості чистих активів	Кожен робочий день	На кінець робочого дня перед викупом, але не рідше, ніж раз на квартал	
Обіг цінних паперів	Обмежено: відчуження здійснюється тільки шляхом викупу КУА, відчуження третім особам дозволяється тільки в разі правонаступництва, успадкування та дарування	Не обмежується	

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

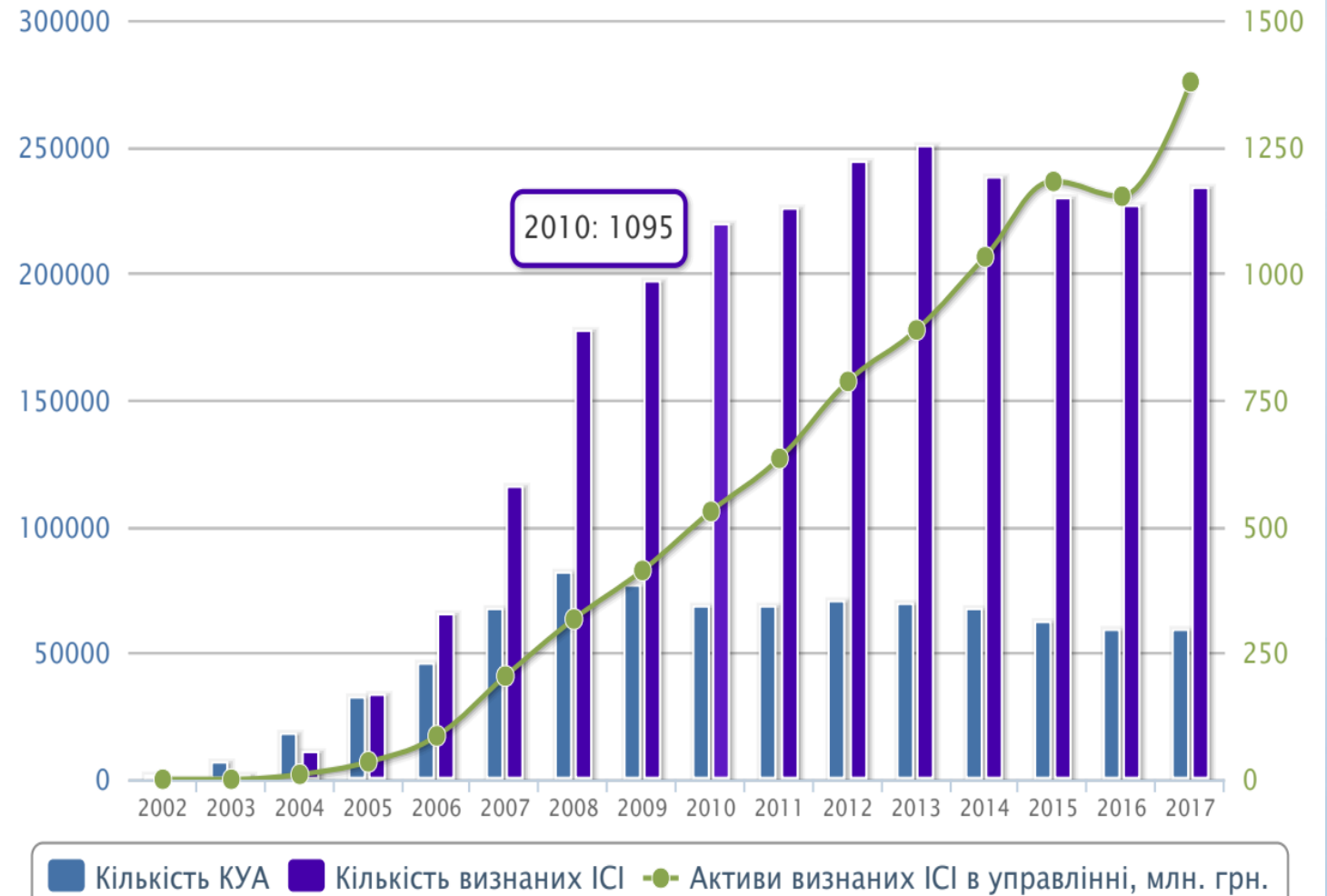
Основні цифри

Кількість КУА	297	на 04.03.19
Кількість ІСІ	1 268	на 04.03.19
Кількість НПФ*	58	на 04.03.19
Кількість СК*	3	на 30.11.2018
Активи, млн. грн.	311 765	на 30.11.2018

Активи – за даними звітів 278 КУА щодо 1229 ІСІ, 58 НПФ та 3 СК.

* 3 активами в управлінні КУА

Активи визнаних ІСІ в управлінні

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Динаміка кількості КУА та ІСІ у 2009-2017 р.р.

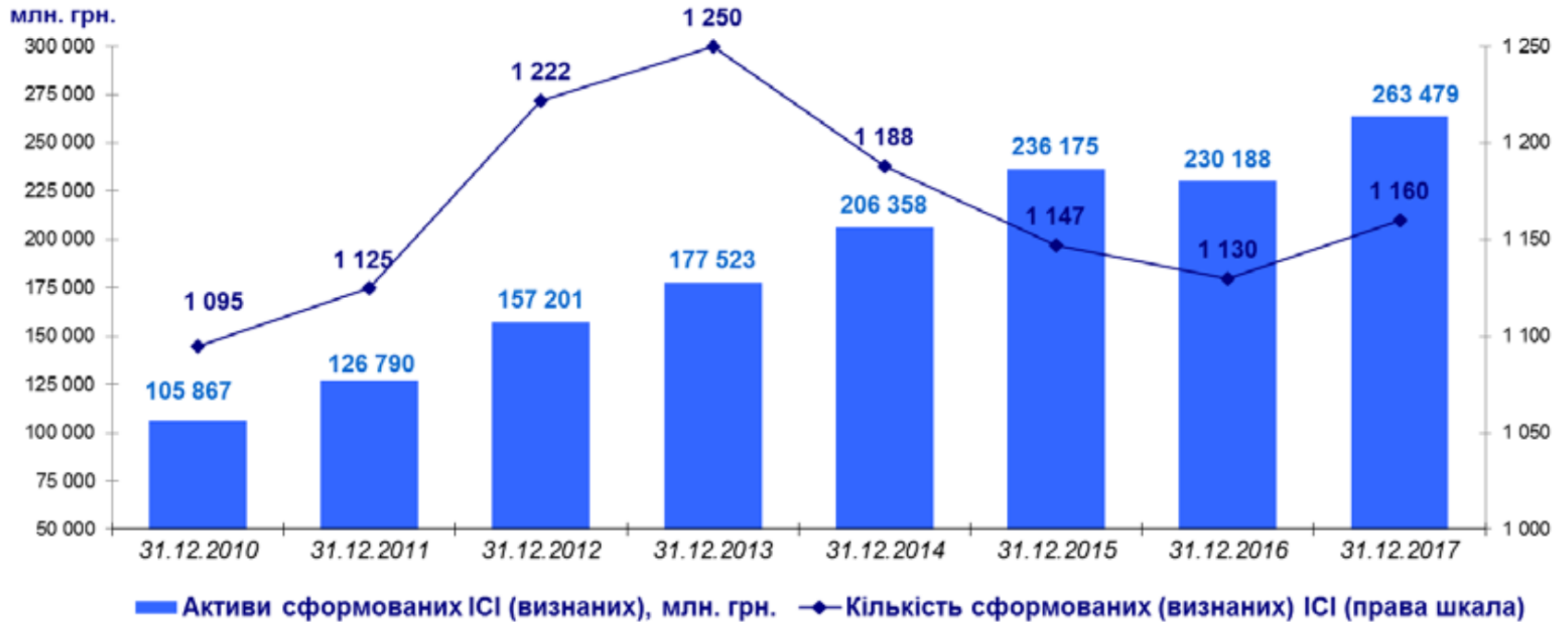

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

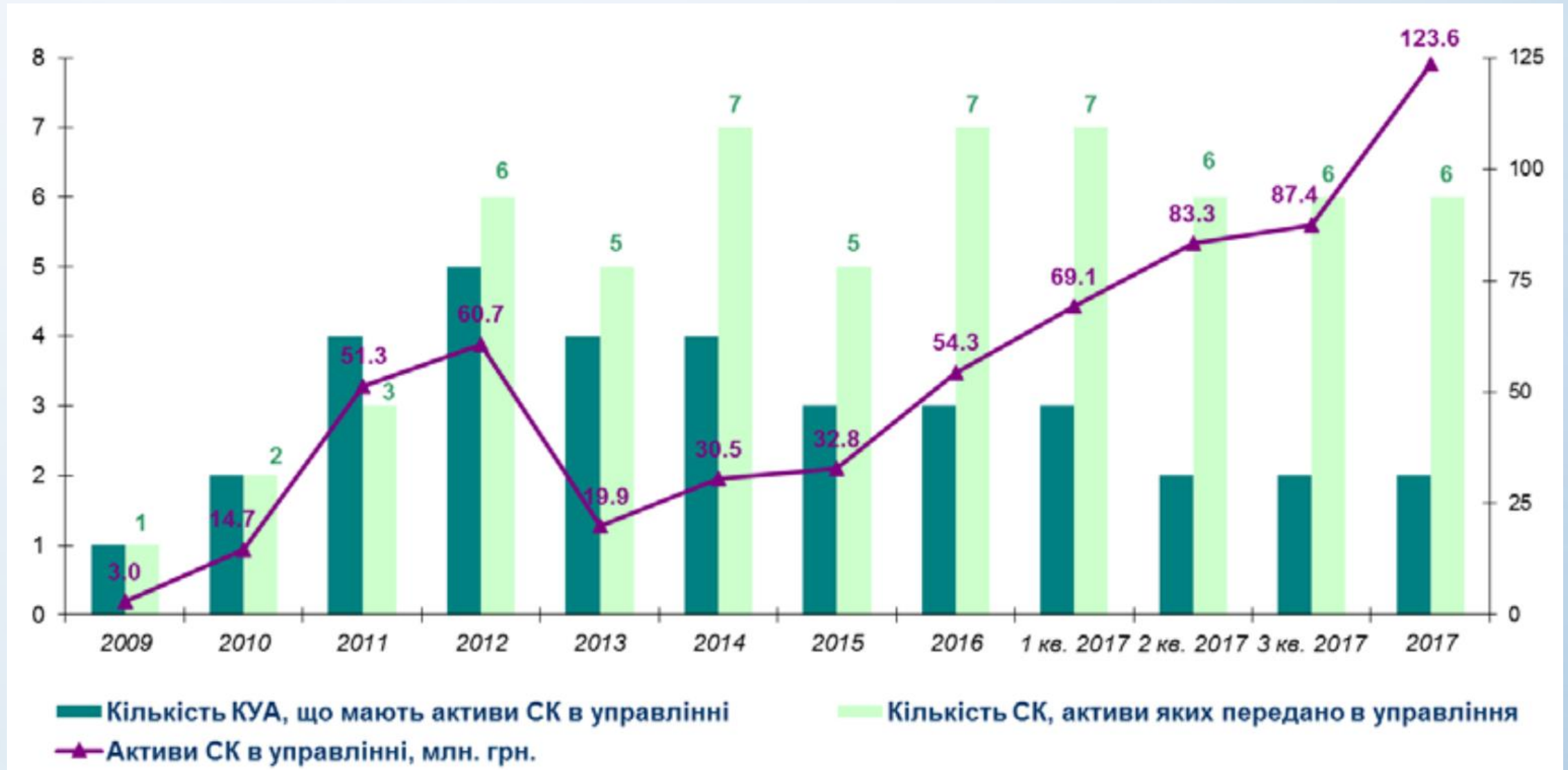
Регіональний розподіл кількості КУА станом на 31.12.2017 р.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Динаміка ринку управління активами ІСІ у 2010-2017 рр.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Динаміка управління активами СК у 2009-2017 рр.

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

Стабілізація макрофінансової ситуації в Україні в цілому триває, а разом з нею і деяка валютна лібералізація, зовнішньоекономічні успіхи у вигляді зростання експорту до ЄС, а також вихід на міжнародні ринки капіталу та активне зростання фондових індексів, що сприяли поліпшеним результатам фондів, притоку капіталу до відкритих ІСІ й загальному прискореному росту української індустрії управління активами інституційних інвесторів. Водночас, ринок продовжував долати **труднощі, що виникли у попередні роки, та нові проблеми, що впливали на галузь**, зокрема:

- Подальше скорочення переліку наявних і доступних для інвестування інструментів фондового ринку, зокрема для пенсійних фондів, а також диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною пропозицією – через неадекватно високі вимоги до емітентів цінних паперів для включення їх до лістингу на фондових біржах;
- пов'язана з цим проблема жорстких законодавчих обмежень щодо складу та структури активів НПФ (інвестування винятково в ті цінні папери, що перебувають у лістингу бірж), які було скориговано лише наприкінці року, з введенням у дію в наступному;

Розділ 7. Пайові інвестиційні фонди

- відсутність нових емітентів акцій та облігацій, розвиток ринку капіталу лише за рахунок деривативів, що досі практично не мають законодавчого регулювання;
- продовження, хоча значно меншими темпами, закриття банків та фактична втрата активів фондів, розміщених у ліквідованих банківських установах за незмінної відсутності системи захисту таких вкладень;
- попри деяку лібералізацію валютного регулювання НБУ та регулювання допуску іноземних емітентів до торгівлі в Україні – досі фактична відсутність інфраструктурних механізмів (або їхня надмірна складність та дорожнеча) для практичної реалізації фондами норм законів «Про ІСІ» та «Про НПФ» щодо можливості придбання якісних іноземних цінних паперів для диверсифікації та хеджування ризиків фондів;
- разом зі зростанням реальних доходів громадян України – посилення інфляції, що обмежує можливості для формування заощаджень і їхнього інвестування, в умовах дуже низької обізнаності про фондовий ринок і спільне інвестування.

Розділ 8

Принципи інвестування

Розділ 8. Принципи інвестування

П`ять фінансових особистостей інвестора

Тривожний інвестор

Любителі ризику, тривожні інвестори часто торгують і вважають, що мають перевагу перед іншими. Незважаючи на їх надмірну впевненість, вони схильні до втрат, і часті торги означають, що вони часто сплачують високий рівень комісійних.

Даний тип особистості є надзвичайно поширеним серед заможних інвесторів.

Вони часто перепродають активи і мають схильність до бажання робити речі, тому що треба щось робити.

Вони часто купують високо і продають дешево, оскільки для них більш комфортно наявність ризику ніж його відсутність.

Вони вірять у силу своїх власних навичок. Багато хто з них зовсім не знає, якими були їх фактичні доходи, і лише пам'ятають їхні добрі рішення.

Більшість індивідуальних інвесторів не дотримуються стандартів інвестування. Одна з причин полягає в тому, що вони торгували інстинктивно, а не стратегічно, і повторювали минулі поведінки, які співпадали з насолодою, уникаючи колишньої поведінки, яка спричиняла біль.

Торгівля відкриває центри задоволення в мозку. Чим довше ти перебуваєш в такому середовищі, тим більше схильний до прийняття поганих рішень, що викликають занепокоєння (тривогу), що призводить до перевантаження і, отже, до збільшення тривоги.

Як зламати цю пагубну звичку?

- Мати план, використовувати ліміти втрат, мати правила про те, коли і як ребалансувати портфель.
- Просто припиніть або обмежте свої угоди кількістю грошових коштів, які ви можете дозволити собі втратити.
- Подумайте про використання зароблених і заощаджених грошей, щоб заплатити консультанту за фінансовий план, що допоможе вам побудувати свої довгострокові фінансові цілі.

Розділ 8. Принципи інвестування

Зберігач

Для зберігачів гроші представляють безпеку. Вони зневажають ризик.

І це призводить до того, що вони просто складують грошові кошти або просто витрачають їх бо для них, напевно, це буде кращим рішенням ніж інвестувати.

Якщо ви були виховані в сім'ї, де кількість грошей була суттєво обмежена, ви можете бути представником типу людей, що потребують великої безпеки.

Існують випадки, коли люди у віці 94 роки відкладають половину своєї пенсії.

Екстремальний випадок не сприйняття ризику і бажання відкласти.

Кожен має потребу у фонді «на чорний день», але готівка не є підходящим довгостроковим інвестуванням (тим більше, коли зростає інфляція).

Знайдіть людину, з якою відчуваєтеся комфортно, з ким можна обговорити правильний інвестиційний підхід і визначити прийнятний рівень ризику для вас.

Розділ 8. Принципи інвестування

Світський марнотрат

Чи робить шопінг вас щасливими? Чи часто ви купуєте своїм близьким подарунки "просто тому, що..." і спустошуєте бюджет на різдвяні свята та дні народження? Ви можете стати світським марнотратом, що визначає вас як особу, яка робить покупки (як для себе, так і для інших), щоб підвищити свою самооцінку. Можливо, ви отримуєте насолоду від перегляду речей в магазині або передачі вашої картки як засіб платежу. Або навіть коли ви вперше одягаєте щось нове, і люди кажуть, що це виглядає добре.

Це виглядає як поведінка звичайного споживача. Але ті, хто витрачають і купують занадто багато, можуть підсвідомо використовувати гроші як прояв любові та прихильності. На жаль, часто кінцевим результатом є боргові проблеми.

Ви відчуваєте себе коханим, коли даруєте подарунок. Ви відчуваєте, що будете більш сприйняті в суспільстві, якщо у вас є правильні речі. Але ефекти роздрібної терапії не є тривалими. Як тільки ви повернулися додому або отримали пакет, увага до вас швидко минає.

Якщо ви стурбовані своїми витратами та звичками позичати, вам потрібно вивчити свої рахунки - можливо, за підтримки близького друга. Визначте, скільки ви витрачаєте на імпульсивні покупки, і відсотки за існуючими боргами.

Переключіться на угоду з нульовою ставкою та визначте, скільки потрібно сплачувати за місяць, щоб очистити баланс протягом періоду пропозиції, і відповідно, полегшити бюджетні витрати.

Розділ 8. Принципи інвестування

Фінансист

Ви перевіряєте свій банківський баланс і відстежуєте свої витрати так часто, як той, хто готується до екстремальних спортивних заходів, вимірює споживання калорій, відновлення пульсу та якість сну.

Окрім отримання звітів за кредитною картою, ви, імовірно, хочете використовувати сайти порівняння та завантажувати програми, які відстежують ваш бюджет або нагадують вам про повторне надання кредиту.

Але однією з основних причин того, що потрібно такий сильний контроль над своїми фінансами, є те, що ви, можливо, втратили контроль над іншими сферами вашого життя.

Вони думають, що вони здобули ці заповітні знання, які їхній сусід не має, і може поділитися ним. Вони вирішують таємниці фінансового всесвіту, і тим захоплюються.

Люди, яким важко справлятися з непередбачуваністю життя, можуть стати надорганізованими за допомогою грошей.

Така поведінка може спричинити подібне переконання - що контроль за щось відчутним, як гроші чи їжа, може замінити змістовний контроль над своїм життям. Справжнім тригером може бути тривога щодо змін у житті, таких як страх скорочення посади або ваші діти, які залишають гніздо.

Деяким людям важко справлятися з непередбачуваністю життя і вони хочуть контролювати будь-який аспект того, що можуть. Фахівці рекомендують намагатися почувати себе спокійніше через зміну та непередбачуваність, а не переходити в одержимість.

Розділ 8. Принципи інвестування

Страус

Нарешті, страус - це той, хто хотів би зарити голову в пісок, ніж організувати свої фінанси.

Купи поштових повідомлень залишаються на килимку не відкритими, і вони рідко відкривають навіть свої банківські виписки.

Старші птахи можуть мати гроші, але постійно не в змозі прийняти довгострокові інвестиційні рішення. Тривога дуже посилює таку поведінку. "Краще не приймати жодного рішення і завжди почувати себе легше, ніж прийняти неправильне рішення".

Більш витончена версія страусів - це багатий інвестор, який передає свої фінанси раднику або розсудливому менеджеру, але не перевіряє, що робиться з грошима, або витратами на інвестування, які можуть бути більшими за свої прибутки.

Страуси повинні витягати голови з піску - повільно. Спочатку перевірте свої фінанси, уважно переглядаючи свої доходи та витрати, коли вони більш організовані та обізнані, можуть заощаджувати гроші та зменшувати борги.

Ваш успіх буде надихати на подальшу впевненість. Мотивуйте себе, вклавши свої заощадження в нагороду собі, наприклад, зплануйте відпустку. Коли ви станете більш впевненими, розгляньте питання про спілкування з фінансовим консультантом щодо обговорення довгострокових інвестицій та пенсій

Розділ 8. Принципи інвестування

7 психологічно сильних фінансових рис

Гроші - це психологічна гра. Психологічно сильні люди використовують свій розум, щоб налаштуватися на успіх. Як це робити? Завдяки повторюванню, вивченню та сильному бажанню досягти успіху.

#1 Вони розуміють силу кожного рішення.

Кожне рішення створює результат. Колекція цих результатів створює фінансове майбутнє для вас та вашої родини.

Ті, хто хоче створити багатство, розуміють, що незалежно від того, наскільки мала сума грошей, вона з часом зростатиме значно більшою мірою.

Зрозумійте, що рішення, яке ви приймаєте сьогодні, може мати величезний вплив на завтра.

#2 Вони позбавляються емоцій.

Це може бути найважливішою ознакою, яку може мати будь-яка психологічно сильна людина. Емоції знищують ваші фінансові рішення у всіх аспектах.

Скільки разів ви ходили в магазин і робили покупки. Траплялось так, що одразу після того, ви шкодували про рішення, яке ви щойно зробили? У 99% випадків, це є результатом вибору на основі емоцій.

Психологічно сильні люди здатні контролювати свої емоції, особливо коли приймають рішення зі своїми грошима. Це особливо важливо, коли вони роблять великі вкладення (наприклад, купівля будинку або інвестиції). Просто тому, що будинок ідеально підходить у кожному аспекті, не означає, що ви повинні платити вище ринкової вартості, щоб мати його.

Розділ 8. Принципи інвестування

#3 Перш за все вони є послідовними.

Грошова гра є довгою. Та, що випробовує вашу витривалість. Фінансово сильні люди надзвичайно наполегливі. Кожен день вони дотримуються свого плану. Вони працюють над ним, вчаться і налаштовують свій план. Цей план, у свою чергу, стане їхнім успіхом.

Скажімо, що ваша мета - просто бути мільйонером. Основою вашого плану для досягнення цієї мети є регулярні внески, які ви повинні робити на інвестиційний рахунок. Тоді, маючи бажання, ви зможете вносити свою планову суму на цей рахунок щомісяця.

Будьте впевненим, що така наполегливість приведе вас туди, куди ви хочете, і нічого не повинно трапитись на вашому шляху.

#4 "Не можу" - це не варіант.

Налаштування на досягнення своєї мрії - абсолютна характеристика будь-якої психологічно сильної особи.

Страх - це емоція, яка може заволодіти вами на шляху до цього.

Багато людей вирушають у свою фінансову подорож, спотикаються на кількох перешкодах і їх одразу паралізує бездіяльність, бо вони бояться, що "не зможуть".

Коли ви фокусуєтесь на страху невдачі, ви ніколи не досягнете ваших цілей.

Ті, хто має сильну психологію, знають про це і використовують свої невдачі як навчальний досвід.

"Я досяг більшого успіху в навчанні від своїх невдач, ніж я міг розраховувати."

Ви маєте бути готовим продовжувати свої намагання, поки не отримаєте бажане.

Розділ 8. Принципи інвестування

#5 Вони проходять кріз удари.

Невдача неминуча. Кожен робить помилки. Ваша здатність справлятися з такими помилками, диктуватиме вам ваше життя. Якщо ви перевитрачаєте свій бюджет, не побоїться, підлаштуйтеся. Якщо ви купуєте інвестиції, що не принесли доходу, навчіться з цього і рухайтесь вперед.

Дозволяючи помилкам стримувати вас, ви ніколи не досягнете вашої мети.

#6 Вони не бояться попітнити.

Стійка фінансова психологія також вимагає готовності працювати. Незважаючи на те, що трудова етика вимагає дій, саме ваша психологія керує цією діяльністю.

Якщо ви налаштуєте послідовну роботу, результати неодмінно будуть. Тяжка праця в ранні роки може принести винагороду, яка триватиме протягом усього життя.

#7 Вони ніколи не припиняють навчатись.

Ті, хто має сильну психологію, ніколи не перестануть вчитися. Знання є дуже потужним інструментом, і ми маємо стільки інформації на кінчиках наших пальців.

Якщо ви не змушуєте себе до навчання на щоденній основі, ви відстанете.

Психологічно сильні люди це знають.

Тому ті, хто має багатомільйонну вартість, мають однакову звичку.

Вони будуть читати не художню літературу, не фантастику, а те що має пряме відношення до їх цілей кожного дня.

Навчання також допомагає виховати людину, яка найбільше турбується, про ваше відповідальне життя!

Фінансова грамотність має бути на передньому плані для тих, хто хоче нарощувати свій добробут. Знання є паливом для успішної фінансової психології.

На чем можно больше заработать

Самые выгодные — государственные ценные бумаги, самые убыточные — золотые монеты, самые рискованные — инвестиционные фонды

Исходная инвестиция

10 000 грн

в эквиваленте

ДЕПОЗИТ ГРИВНИ

14,5% годовых для 1 мес.,
17% для 6 мес. и 18% для года*

97

684

1409

ДЕПОЗИТ ДОЛЛАРЫ

2% годовых для 1 мес.,
4% для 6 мес. и 5% для года

16

161

403

ДЕПОЗИТ ЕВРО

1% годовых для 1 мес.,
3,5% для 6 мес. и 4% для года

6

282

322

ДЕПОЗИТ ЗОЛОТО

Ставка **0,05%** годовых,
рост цены золота за год
не более 5%

35

203

407

ОВГЗ

С учетом
допзатрат на
обслуживание
в банке

1250

1200

990

ИНВЕСТ- МОНЕТЫ

Рост цены золо-
та за год не бо-
лее 5%, маржа
между покупкой-
продажей 10%

-860

-650

-400

ИНВЕСТ- ФОНДЫ

Рост индекса
ПФТС за год
около 15%

101

604

1208

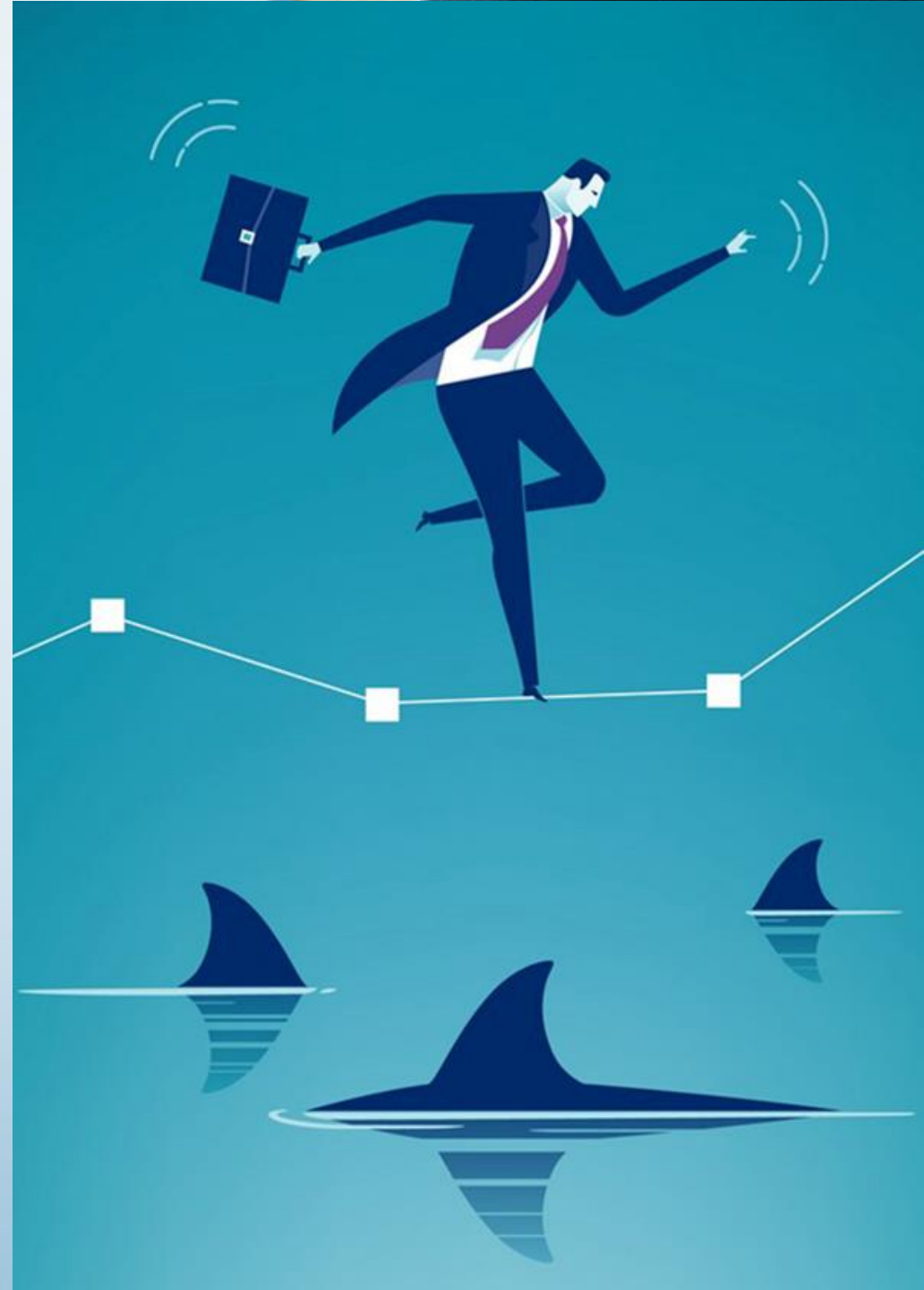
XX Доход, грн, 1 мес. XX Доход, грн, 6 мес. XX Доход, грн, 12 мес. *Здесь и ниже — условия инвестирования

Розділ 8. Принципи інвестування

Розділ 9

Фінансове планування

Розділ 9. Фінансове планування

Поведінкові упередження, що впливають на процес прийняття рішення:

- *якоріння (anchoring)* - тенденція надмірно покладатися на поодинокі дані при прийнятті рішення;
- *стадне почуття (herd instinct/bandwagon effect)* - тенденція робити щось чи вірити у щось тільки тому, що безліч інших людей вірять в теж саме;
- *судження заднім числом (hindsight bias)* - тенденція бачити події, що відбулися в минулому більш передбачуваними, ніж вони реально були, до того, як відбулися;
- *прийняття бажаного за дійсне (wishful thinking)* - тенденція вірити в те, у що хотілося б вірити, а не в те, що випливає з фактів і раціональних міркувань;
- *посилення зобов'язань (of escalation commitment)* - явище, при якому людина збільшує інвестиції (час, гроші, інші ресурси) в раніше прийняте рішення, незважаючи на те, що нові дані свідчать про те, що дане рішення, ймовірно, було невірним;
- *забобони підтвердження (confirmation bias)* - тенденція з усього масиву інформації для аналізу вибирати тільки ту, що підтверджує первісну (свідому чи підсвідому);

Розділ 9. Фінансове планування

- *ефект контрасту (contrast effect)* - збільшення або зменшення ваги або інших характеристик об'єкта в процесі порівняння його з нещодавно побаченим об'єктом;
- *упередження невідповідності (disconfirmation bias)* - тенденція піддавати критичному аналізу інформацію, яка суперечить попереднім переконанням і з готовністю приймати інформацію, що підтверджує попередні переконання;
- *ефект володіння (endowment effect)* - людина схильна більше цінувати те, чим він безпосередньо володіє
- *ілюзія контролю (illusion of control)* - тенденція людей вірити в те, що вони можуть контролювати або, принаймні, впливати на події, на які в дійсності вони вплинути не можуть;
- *упередження з оцінкою сили впливу (impact bias)* - тенденція людей переоцінювати очікувану тривалість або інтенсивність дії будь-якої поточної або ймовірної події;
- *феномен справедливості (just-world phenomenon)* - тенденція вірити в те, що світ влаштований справедливо і тому люди отримують те, на що вони заслуговують;
- *уникнення ризику (risk/loss aversion)* - тенденція уникнення ризику будь-якою ціною, навіть перед обличчям імовірного позитивного результату у разі прийняття помірною ризику;

Розділ 9. Фінансове планування

- *ефект симпатії до знайомого (mere exposure effect)* - тенденція висловлювати надмірну симпатію (надавати перевагу) чого-небудь тільки тому, хто на даний момент видається знайомим;
- *колірна психологія (color psychology)* - ефект впливу різних кольорів на емоційний настрій і мислення;
- *помилка планування (planning fallacy)* - тенденція недооцінювати кількість часу, необхідного для виконання завдання;
- *рожева ретроспектива (rosy retrospection)* - тенденція давати давно минулим подіям більш позитивну оцінку, ніж в той момент, коли ці події відбувалися безпосередньо;
- *вибіркове сприйняття (selective perception)* - вплив очікувань на сприйняття;
- *статус-кво упередження (status quo bias)* - прагнення людей до того, щоб стан речей залишався порівняно стабільним у часі;
- *Ван Рестоф ефект (Von Restorff effect)* - тенденція, згідно з якою ті предмети (речі, ідеї), які чимось виділяються серед інших швидше залишаться в пам'яті;
- *Ефект Зейгарник (Zeigarnik effect)* - тенденція пам'ятати незавершені або перервані завдання краще, ніж завершені.

Розділ 9. Фінансове планування

Ось три вагомих причини почати планувати сімейний бюджет:

1. Розрахунок сімейного бюджету допоможе вам з'ясувати довгострокові цілі і працювати в заданому напрямку. Якщо безцільно дрейфувати, розкидаючи гроші на кожен привабливий предмет, як ви зможете заощадити і поїхати в довгоочікувану відпустку, купити автомобіль або внести перший внесок на іпотеку?
2. Таблиця витрат сімейного бюджету проливає світло на спонтанні витрати і змушує переглянути купівельні звички. Чи Вам дійсно необхідні 50 пар чорних туфель на високих підборах? Планування сімейного бюджету змушує вибудувати пріоритети і переорієнтуватися на досягнення поставлених цілей.
3. Хвороба, розлучення або втрата роботи можуть привести до серйозного фінансовій кризі. Надзвичайні ситуації трапляються в самий невідповідний момент.

Саме тому кожен потребує резервному фонді. Структура сімейного бюджету обов'язково включає в себе графу «заощадження» - фінансова подушка, яка допоможе протриматися на плаву від трьох до шести місяців.

Розділ 9. Фінансове планування

Правило 50/20/30

Елізабет і Амелія Уоррен, автори книги «All Your Worth: The Ultimate Lifetime Money Plan» (в перекладі «Увесь ваш добробут: головний фінансовий план на все життя») описують простий, але ефективний спосіб складання бюджету. Замість того, щоб розбивати витрати сім'ї на 20 різних категорій, вони рекомендують розділити структуру бюджету на три головні складові:

- 50% доходу повинні покривати головні витрати, такі як оплата житла, податків і покупка продуктів;
- 30% - необов'язкові витрати: розваги, похід в кафе, кіно і т.і. .;
- 20% йдуть на оплату кредитів і боргів, а також відкладені як резерв.

Розділ 9. Фінансове планування

Правило 80/20.

Варіація попереднього правила. 20% всіх надходжень до сімейного бюджету пустити на оплату заборгованостей і створення фінансової «подушки», 80% - все інше. Ці емпіричні правила можна і бажано скорегувати, привести у відповідність з вашої реальною ситуацією. Трохи нижче ви знайдете приклад сімейного бюджету в таблиці, який послужить основою для складання власного плану.

Правило 3 - 6 місяців.

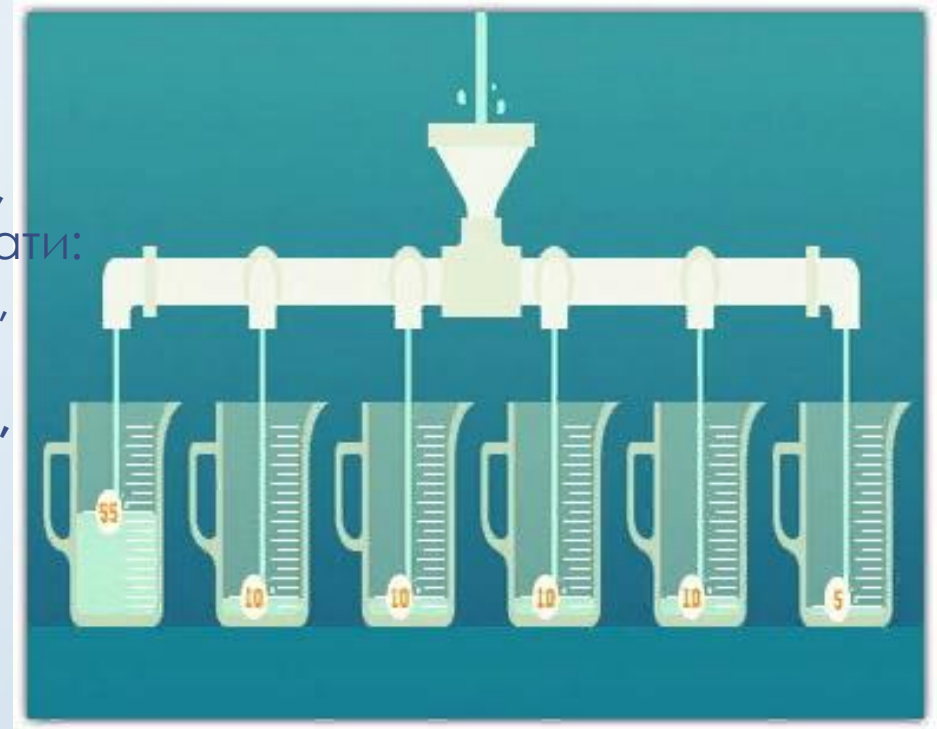
Ви повинні мати на руках або депозитному вкладі суму, достатню для проживання сім'ї протягом трьох - шести місяців. У разі звільнення, аварії або хвороби, «страхувальна сітка» утримає вас від прийняття відчайдушних рішень, дасть можливість озирнутися і знайти шляхи виходу з обставин, що склалися.

Розділ 9. Фінансове планування

Метод «глечиків» (JARS budgeting)

Даний метод - деякий розвиток методу конвертів. Автор метод пропонує взяти 6 «глечиків» (наприклад, скляних баночок, але і конверти теж підійдуть) і кожен з них підписати відповідно до цілей, на які будуть витрачені гроші з даного глечика:

- **Найнеобхідніше або поточні витрати (Necessity Account, NEC) - 55%.** У цьому глечику лежать гроші на поточні витрати: харчування, комунальні платежі, одяг, оренда, транспорт, медицина і т.п.
- **Рахунок фінансової свободи (Financial Freedom Account, FFA) - 10%.** Даний глечик - запорука Вашого фінансового благополуччя. Гроші з цього глечика не витрачаються ні за яких умов, а використовуються для інвестицій і отримання пасивного доходу.
- **Освітній рахунок (Education Account, EDU) - 10%.** З цього глечика гроші витрачаються на освіту, як безпосередньо (оплата навчання, репетиторів), так і на покупку книг, фільмів, відвідування тренінгів і т.п. Ви - це найцінніше своє вкладення і актив, не забувайте про це.

Розділ 9. Фінансове планування

- **Резервний фонд і рахунок майбутніх покупок (Long Term Saving for Spending Account, LTSS) - 10%.** На цьому рахунку акумулюються гроші, які можуть бути використані і як «подушка безпеки» (резервний фонд), і як накопичення на великі покупки (відпустка, машина, телевізор, лікування зубів і т.п.). Наявність грошей на даному рахунку дозволить Вам з честю витримати фінансові випробування, уникнути кабальних боргів, відчувати себе впевнено.
- **Рахунок розваг (Play Account, PLAY) - 10%.** Не можна весь час присвячувати економії і роботі, потрібно вміти відпочивати і розважатися. На гроші з цього глечика можна сходити в японський ресторан, на боулінг або в картинг-клуб. Зробіть собі і близьким задоволення без почуття провини за зайво витрачені гроші.
- **Рахунок подарунків і благодійності (Give Account, GIVE) - 5%.** Гроші з цього глечика можна використовувати на цілі благодійності або на подарунки друзям, близьким, сусідам. Даруйте любов, увагу і подарунки, це так зігріває душу. Чим простіше Ви розлучаєтеся з грошима (не тринькає, немає, а віддаєте, даруєте), тим швидше вони до Вас повернуться.

Не всі глечики обов'язково робити фізичними, частина грошей (особливо на інвестиції та накопичення), можуть зберігатися в банку або можуть бути вкладені у фінансові інструменти.

Розділ 9. Фінансове планування

Метод 60-10-10-10-10 (Microsoft budgeting)

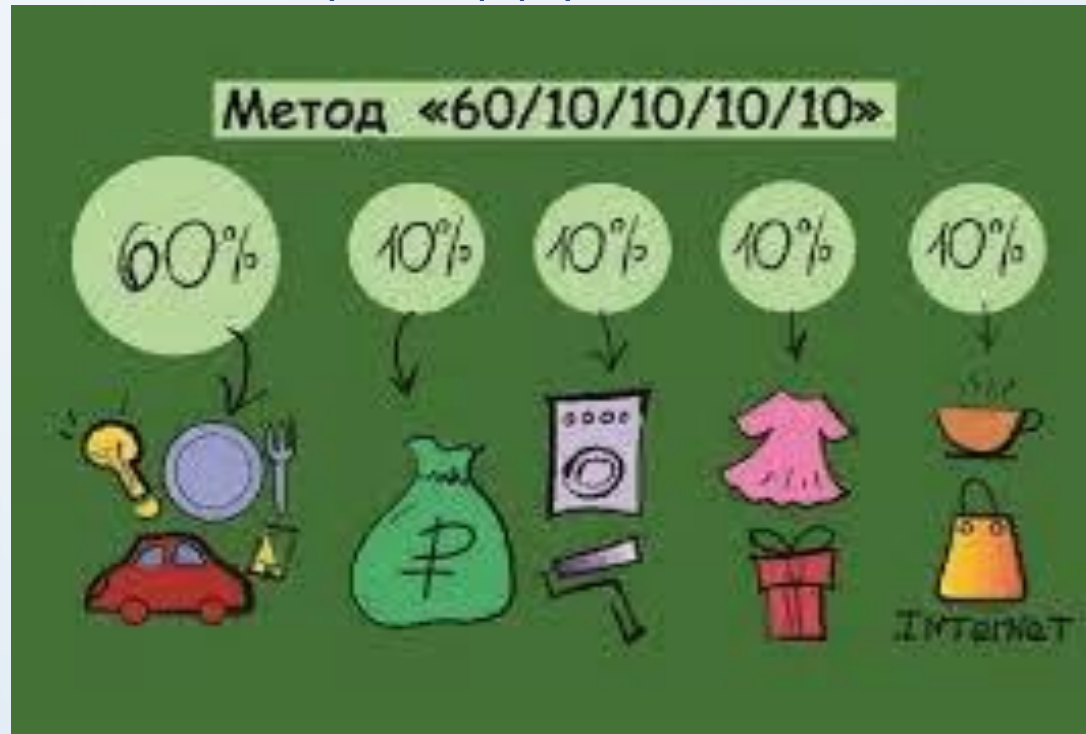
Даний метод був запропонований консультантом MSN Money Річардом Дженкінсом (Richard Jenkins), Метод називається зазвичай «60% Solution», тому що весь сукупний дохід пропонується поділити на 5 частин, з яких близько 60% йде на поточні витрати. Перерахую ці частини:

- **Поточні витрати - 60%.** Як і в попередньому методі, сюди відносимо харчування, комунальні послуги, транспорт, одяг, газети, косметику і т.п.
- **Пенсійні накопичення - 10%.** В Америці існує спеціальні програми пенсійних накопичень, побудований цілий бізнес на цьому. У нас, в Росії, поки важко довіряти державі свої пенсійні накопичення, але можна використовувати ці гроші, наприклад, для накопичувального страхування життя.
- **Довгострокові покупки і виплати - 10%.** Рахунок накопичень на великі покупки (машина, ремонт) або накопичень на іпотеку. Також може використовуватися для виплат поточних боргів.
- **Нерегулярні витрати - 10%.** Рахунок для нерегулярних витрат, гроші можуть використовуватися, наприклад, на ремонт поломки в машині, лікування хворого зуба, подарунки на ювілей батькам, нову пральну машинку і т.і.
- **Розваги - 10%.**

Розділ 9. Фінансове планування

Дженкінс вважає, що немає необхідності вести детальний облік витрат, головне вкластися в магічну цифру 60%.

Якщо борги дуже великі і відсотки по ним досить високі (в умовах нашої російської дійсності це будь-які кредити, навіть іпотечні), краще на погашення боргів пускати не тільки призначені для цього 10%, але і 10% пенсійних накопичень до повного погашення боргу або поліпшення фінансової ситуації.

Розділ 9. Фінансове планування

Метод чотирьох конвертів (метод Макса Крайнова)

Автор методу - консультант, інвестор і бізнесмен Макс Крайнов, запропонував цей метод на початку 2008 року як схему, яку він використовує для управління фінансами своєї сім'ї. На відміну від авторів попередніх двох методів, Макс пішов іншим шляхом розвитку класичного методу конвертів. Порядок дій зі складання і виконання бюджету наступного:

Підраховуємо загальну очікувану суму доходів

Віднімаємо від неї гроші на інвестиційні цілі і на великі покупки (10-20%)

Із залишку віднімаємо гроші на регулярні витрати (оренда, оплата дитячого садка, Інтернету, телефону і т.п.)

Решту суми ділимо на 4 частини (насправді, на 4,3, по середній кількості тижнів у місяці) і отримуємо 4 конверта, на кожного тижня по конверту.

Тепер витрачаємо гроші з тижневого конверта на що завгодно (харчування, розваги, транспорт) і намагаємося не виходити за рамки бюджету.

Це основна ідея методу чотирьох конвертів. Пізніше Макс доповнив і розвинув її, описавши, що робити, якщо доходи нерегулярні або часто з'являються великі витрати, що займають значну частину тижневого конверта

Розділ 9. Фінансове планування

Крок 1:

ставте цілі Економія заради економії?
Не потрібно плутати скнарість і планування витрат. Ставте цілі і вчіться заощаджувати на поганому. Короткостроковою метою можуть бути новий електронний девайс або погашення незначних боргів. У середньостроковій перспективі - покупка автомобіля, давно очікувана поїздка по цікавих місцях. Довгострокові цілі, як правило, включають в себе плани виходу на пенсію, оплату іпотеки і допомогу дітям, що підросли.

Розділ 9. Фінансове планування

Крок 2:

визначте доходи і витрати сімейного бюджету Настав час подивитися структуру сімейного бюджету. Почніть зі складання списку всіх джерел доходу: заробітна плата, аліменти, пенсії, підробітки та інші варіанти надходження грошей в сім'ю. Розділіть витрати на постійні та змінні платежі. Заповніть поля змінних і постійних витрат в таблиці для ведення сімейного бюджету, ґрунтуючись на власному досвіді. У розподілі бюджету необхідно враховувати розмір сім'ї, житлові умови і бажання всіх членів «осередку суспільства». Обміркуйте категорії витрат, які знадобляться для додаткової деталізації структури.

Розділ 9. Фінансове планування

Структура доходів

Як правило, в графу доходів потрапляють:

- зарплата глави сім'ї (позначено «чоловік»);
- заробіток головного радника («дружина»);
- відсотки за вкладками; пенсія; соціальну допомогу;
- підробітку (приватні уроки, наприклад).

Графа витрат Витрати ділять на постійні, тобто незмінні: фіксовані платежі по податках; страхування житла, автомобіля і здоров'я; постійні суми за інтернет і ТВ. Сюди ж відносять ті 10 - 20%, які необхідно відкласти на непередбачені випадки і «чорний день».

Графа змінних витрат:

- продукти;
- медичне обслуговування;
- витрати на машину;
- одяг;
- оплата за газ, світло, воду;
- особисті витрати подружжя (заносяться і плануються окремо);
- сезонні витрати на подарунки;
- внески в школу і дитячий сад;
- розваги;
- витрати на дітей.

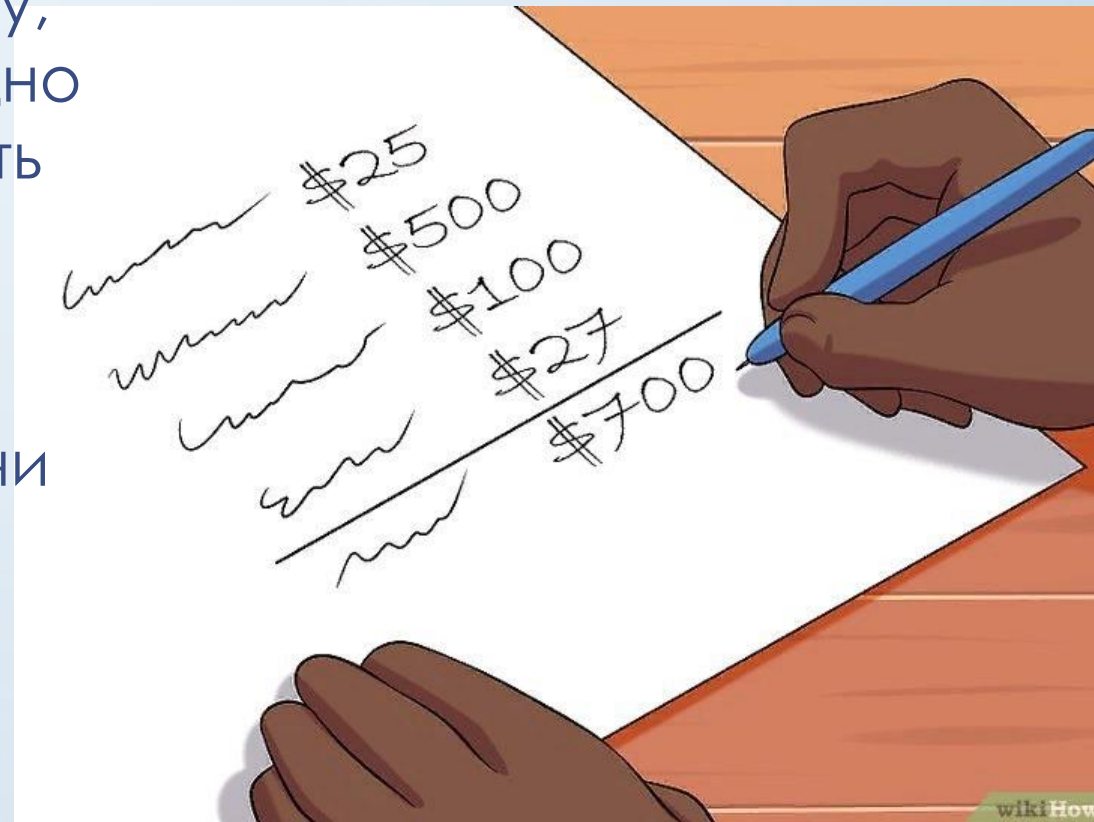

Розділ 9. Фінансове планування

Крок 3: відстежуйте витрати протягом місяця

Скласти таблицю сімейного бюджету, не гаючись, навряд чи вийде, необхідно з'ясувати куди і в яких пропорціях йдуть гроші. Це займе один - два місяці. У готову таблицю еxсел, яку ви можете безкоштовно завантажити, почніть вносити витрати, поступово коригуючи категорії «під себе».

Мета цього кроку - отримати чітке уявлення про ваше фінансове становище, наочно побачити структуру витрат і, на наступному етапі, скорегувати бюджет.

Розділ 9. Фінансове планування

Крок 4: відокремте потреби від бажань

Коли люди починають записувати витрати, вони виявляють, що чимало грошей «відлітає» на зовсім непотрібні речі. Імпульсні, незаплановані витрати серйозно б'ють по кишені, якщо рівень доходів не настільки великий, що пара - друга тисяч проходять непоміченими. Відмовтеся від покупки, поки ви не впевнені, що річ вам виключно необхідна. Зачекайте кілька тижнів. Якщо виявиться, що ви дійсно не можете жити без бажаного предмета, значить, це і справді необхідна трата.

Розділ 9. Фінансове планування

Планування бюджету при нерегулярних доходах

Одна стратегія полягає в тому, щоб обчислити середній дохід за останні кілька років і орієнтуватися на цю цифру.

Другий спосіб - визначити собі стабільну зарплату з власного доходу - на що ви будете жити, а надлишки відкладати на страховий рахунок. В мізерні місяці баланс рахунку зменшиться рівно на суму, якої бракує. Але ваша «зарплата» залишиться незмінною.

Третій варіант планування - вести паралельно дві таблиці бюджету: для «хороших» і «поганих» місяців. Це трохи складніше, але нічого неможливого немає. Небезпека, яка чатує на вас на цьому шляху: люди витрачають і беруть кредити, чекаючи доходу від кращих місяців. Якщо «чорна смуга» трохи затягнеться, кредитна воронка з'їсть і нинішні, і майбутні доходи.